

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Nároky pojištěných a poškozených podle nové právní úpravy

OZ

Zpracovala Ing. Soňa Gargošová

2013

Plzeň

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Nároky pojištěných a poškozených podle nové právní úpravy

OZ

Zpracovala: Ing. Soňa Gargošová

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: Dr. Milan Hradec

Plzeň 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Nároky pojištěných a poškozených podle nové právní úpravy OZ“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v příloženém seznamu.

V Plzni dne 19. 3. 2013

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala svému vedoucímu diplomové práce Dr. Milanu Hradcovi za jeho ochotu, čas, podnětné připomínky a především za trpělivost, kterou se mnou při psaní této diplomové práce měl.

OBSAH

Úvod	8
1. Nový občanský zákoník	10
1. 1 Časové mezníky přípravy Nového občanského zákoníku	13
2. Odpovědnost za škodu dle NOZ	15
2. 1 Předpoklady povinnosti uhradit škodu	16
2. 1. 1 Protiprávní úkon	16
2. 1. 2 Škoda	19
2. 1. 3 Příčinná souvislost	19
2. 1. 4 Zavinění	20
3. Druhy možných škod dle NOZ	25
3. 1 Škoda z provozní činnosti	26
3. 2 Škoda na nemovité věci	27
3. 3 Škoda z provozu dopravních prostředků	27
3. 4 Škoda způsobená zvířetem	28
3. 5 Škoda způsobená věcí	28
3. 6 Škoda způsobená vadou výrobku	29
3. 7 Škoda na převzaté věci	30
3. 8 Škoda na odložené věci	31
3. 9 Škoda na vnesené věci	32
3. 10 Škoda způsobená informací nebo radou	33
4. Nároky poškozených dle NOZ	34
4. 1 Náhrada při poškození věci	35
4. 2 Náhrada při poranění zvířete	36
4. 3 Náhrada nemajetkové ujmy	37
4. 3. 1 Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení	39
4. 3. 2 Náklady spojené s péčí o zdraví	40
4. 3. 3 Náklady pohřbu	41
4. 3. 4 Peněžité dávky	42
5. Pojišťovnictví	46
5. 1 Vývoj právní úpravy pojišťovnictví	49
5. 1. 1 Zákon o pojistné smlouvě	50

5. 1. 2 Zákon o pojišťovnictví.....	52
5. 1. 3 Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech	55
5. 1. 4 Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.....	57
6. Nároky pojištěných dle NOZ	60
6. 1 Formy vzniku pojištění.....	61
6. 2 Rozdělení pojištění z hlediska účelu uzavření.....	63
6. 3 Pojistná smlouva.....	63
6. 3. 1 Smluvní strany a další účastníci pojištění.....	64
6. 3. 2 Vznik a zánik pojištění.....	65
6. 3. 3 Nároky pojištěných plynoucí z uzavření pojistné smlouvy.....	65
6. 4 Kategorie pojištění	67
Závěr.....	75
Seznam použitých zdrojů	79
Přílohy.....	83
Resumé.....	88

Úvod

Cílem této práce je rozebrat *Nároky poškozených a pojištěných* v kontextu nového občanského zákoníku (dále jen „NOZ“), jehož účinnost je stanovena k datu 1. 1. 2014. Toto téma jsem zvolila z důvodu jeho praktického využití i v reálném životě. Každá činnost v životě člověka s sebou nese riziko vzniku škody a tato práce by měla dát odpověď na otázku, jak se zachovat v případě vzniku škody.

Jelikož škoda může dosahovat i několikamístných částek, v pojištění spatřuji možnost, v případě smluvního pojištění nebo povinnost v případě zákonného či povinného smluvního pojištění, jak ochránit potencionální poškozené před finanční neschopností či nevolí škůdce vzniklou škodu nahradit.

Odpovědnost za škodu způsobenou škůdce upravuje nejen Nový občanský zákoník, ale i jiné právní předpisy. Tato odpovědnost je vymezena povinností škůdce k náhradě škody¹, kterou způsobil poškozenému. Škůdce je samozřejmě povinen způsobenou škodu poškozenému nahradit. Škoda může vzniknout na zdraví, majetku, životě či finančních prostředcích a tato práce by měla osobě poškozené ukázat, na co všechno má dle NOZ nárok.

Jelikož se jedná o rozbor sice platné, ale dosud neúčinné právní normy, budu také upozorňovat na rozdílnosti současné a budoucí právní úpravy daného tématu.

Jak již název napovídá, jedná se o rozbor jak práv poškozených tak pojištěných a proto jsem práci rozdělila na dvě části.

První pojednává o nárocích pojištěných z titulu odpovědnosti za škodu podle právní úpravy NOZ.

Druhá část práce bude zaměřena na odvětví pojišťovnictví, které je dosud upraveno částečně v zákoně č. 40/1964, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „současný občanský zákoník“), který je zákonem *lex generalis* ve vztahu k zvláštním zákonům, ve kterých je daná problematika dále rozebrána. Současný občanský zákoník se tedy použije subsidiárně, pokud zvláštní zákon nestanoví něco jiného. Tento stav roztříštěnosti právní úpravy pojišťovnictví by měl po nabytí účinnosti NOZ skončit, jelikož NOZ do sebe

¹ NOZ ve svých ustanoveních sice zavádí staronový pojem „ujma“, avšak já budu ve své práci nadále používat pojem „škoda“, jelikož se mi jeví jako výstižnější a i NOZ ne zcela důsledně používá pojem *ujma* ve všech svých ustanoveních.

pojme úpravu pojistné smlouvy a další ustanovení týkající se pojištění, avšak u pojistných smluv uzavřených před nabytím účinnosti NOZ, bude nadále platit roz dvojenost právní úpravy, podle které se dané smlouvy řídí (podrobněji rozebráno níže).

Jelikož se jedná o dva rozdílné instituty, které se však v soukromém právu prolínají, na závěr práce uvedu jejich shodné, ale především rozdílné znaky.

Obsah diplomové práce je rozdělen do 6 hlavních kapitol z nichž některé se dále dělí na podkapitoly a případně také oddíly.

V první části se zabývám důvody, pro které byl nový občanský zákoník přijat a uvedu některá pozitiva, ale i negativa nové právní úpravy soukromého práva. Také se v této části budu zabývat vývojem rekodifikačních prací na novém kodexu.

Další rozdělení následujících kapitol, bude více méně vycházet z členění této problematiky podle samotného NOZ.

V druhé kapitole se budu věnovat samotným předpokladům, které musí nastat, abychom mluvili o odpovědnosti za škodu dle NOZ. Obecná úprava této problematiky se rozděluje na tři obecné skutkové podstaty. Vedle odpovědnosti vzniklé ze zaviněného způsobení škody porušením zákona, kterým dojde k zásahu do absolutních práv, nebo zásahem do jiného práva porušením povinnosti směřující k ochraně takového práva, to je ještě úmyslné porušení dobrých mravů či zneužití práva a porušení povinnosti ze závazků.

V třetí části budou probrány slovy zákona zvláštní ustanovení, která mají charakter speciálních skutkových podstat, jedná se tedy o rozbor zvláštních úprav odpovědnosti za škodu.

Další část je věnována jednotlivým nárokům poškozených v rámci soukromoprávní úpravy NOZ. Jedná se o plnění, na které má poškozený nárok v případě jemu způsobené škody (ujmy) škůdcem.

V páté části vymezím pojem pojišťovnictví a stručně rozeberu dle mého názoru čtyři nejdůležitější zákony z pojišťovnictví. U každého z nich uvedu co upravuje a nejdůležitější body dané úpravy.

Poslední část se věnuje pojistnému odvětví tak jak jej upravuje NOZ.

1. Nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník reaguje na potřebu změny v soukromém právu. Současný občanský zákoník byl přijat v roce 1964. Od té doby byl již mnohokrát upravován (novelizován)². Novelizace po roce 1989, která byla za daných okolností nezbytná, však byla pojata jako nouzová k překlenutí mezi zcela nevyhovující právní úpravou a budoucí novou úpravou. Byla provizorní a měla pouze řešit aktuální nedostatky pro období do celkové rekodifikace občanského práva.

Velkou rekodifikací měla být novela přijata jako Zákon č. 509/1991 Sb. Byla vydávána za koncepční změnu, fakticky však významně přispěla ke konzervaci dosavadní koncepce socialistického právního systému v soukromoprávní oblasti.³

Při úpravě oblasti soukromého potažmo občanského práva, se ale i nadále pokračovalo v roztržitosti úpravy občanskoprávních vztahů v několika různých právních předpisech. Při řešení záležitostí se musí sledovat nejen úprava v občanském zákoníku, ale také např. v zákoně o rodině, obchodním zákoníku, zákoně o pojistné smlouvě a mnoha dalších.

V roce 2000 z rozhodnutí tehdejšího ministra spravedlnosti byly zahájeny práce na přípravě nového občanského zákoníku, které byly úspěšně dokončeny v roce 2012, kdy byl přijat Nový občanský zákoník.

Tento Nový občanský zákoník klade důraz jak na naše demokratické právní tradice, tak i na principy a standardy soukromého práva v Evropě.⁴

Cílem je vytvořit zákoník co do celkového pojetí i co do úpravy jednotlivých základních institutů konvenční vůči standardním úpravám kontinentální Evropy s respektem k tradici středoevropského právního myšlení. Nový občanský zákoník integruje civilní právní úpravu do jednoho kodexu, čímž došlo k odstranění dualismu postihujícího např. závazkovou část občanského a obchodního zákoníku. Konkrétně by měl zaniknout a v plném rozsahu zvláštní pasáže v novém občanském zákoníku být nahrazen současný Zákon č. 94/1963

² V průběhu 90. let 20. stol. a v prvních letech 21. stol. byl občanský zákoník novelizován více jak třemi desítkami novel.

³ ELIÁŠ, Karel, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Bohumil HAVEL a Tomáš DVOŘÁK. *Osnova občanského zákoníku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. str. 249. ISBN 978-807-3802-059.

⁴ <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>

Sb., o rodině, obdobně se vrací do textu občanského zákoníku část autorskoprávních vztahů, jež jsou dnes komplexně upraveny v Zákoně č. 121/2000 Sb., autorský zákon. Přestože spolu s novým občanským zákoníkem je přijímán samostatný zákon o obchodních korporacích, je do nového zákoníku zakomponována i obsáhlá pasáž o právnických osobách, podnikatelích a související problematice.⁵

„Rozvržení kodexu na pět základních částí si vyžádalo vnitřní uspořádání těchto částí do dílčích systematických celků. Podle tuzemských legislativních zvyklostí se jednotlivé části zákonů dělí na hlavy, díly a oddíly. Než vzhledem k rozsahu i obsahu jednotlivých oddílů se objevila potřeba vytvořit v rámci některých z nich ještě jednu úroveň členění. Proto byly uvnitř některých oddílů vytvořeny zvlášť pododdíly.“⁶

Příbuzné nebo tématicky spjaté instituty již nejsou řazeny od důležitých k méně důležitým, ale od jednodušších ke složitějším a od obecných k zvláštním.

Dle mého názoru je novelizace občanského práva krok správným směrem. Po přečtení nového zákoníku jsem ale na rozpacích. Zákoník byl dle autorů koncipován tak, aby mu rozuměl i občan bez odborného vzdělání, avšak podle mě se tento záměr dokonale nepovedl. V současné úpravě stačilo několik málo paragrafů, ale v novém zákoníku jsou rozpracovány až přespříliš podrobně, čímž se stává text zbytečně nepřehledným. Dále mělo dojít k odstranění dvojitych úprav avšak ani tento záměr se zcela nezdařil. Např. licenční smlouva bude upravena jak v novém občanském zákoníku tak v autorském zákoně, dále výše zmíněné věci týkající se statusových otázek právnických osob i zde se bude vyskytovat duplicita se zákonem o obchodních korporacích. Dalším příkladem může být ustanovení o přeměně podoby cenných papírů, kdy úprava zůstává v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu, ale současně bude upravena i v novém občanském zákoníku, přičemž zákon o podnikání na kapitálovém trhu nový zákoník neruší a mnohá další ustanovení.

Dále se absolutně neztotožňuji se zavedením staronových pojmů do oblasti občanského práva. Zákoník má být srozumitelný široké veřejnosti, ale velice pochybuji, že lidé znají význam slov jako je pacht, výměnek, závdavek, výprosa, rozhrada, poživací právo, svěřenecké nástupnictví, pododkaz, odvážné

⁵ <http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>

⁶ ELIÁŠ, Karel, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Bohumil HAVEL a Tomáš DVOŘÁK. *Osnova občanského zákoníku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. str. 259. ISBN 978-807-3802-059.

smlouvy, odbytné atd., myslím si, že zachování stávajících pojmů by bylo rozumnější.

Řada odborníků vytýká občanskému zákoníku jeho rozsah. S tímto názorem ovšem nesouhlasím. Vždyť nový občanský zákoník bude nahrazovat více jak 200 současných norem z různých oblastí. To že dojde ke zcelení úpravy soukromého práva do jednoho kodexu je dobrý nápad, avšak jak jsem již podotýkala nebyl tento krok proveden zcela korektně (např. opět duplicitní úpravy) a myslím, že měl být zpracován důsledněji.

Závěrem jen podotknout, že každé novum má své kladné i záporné stránky a jen čas nám ukáže, jaké stránky převáží.

1. 1 Časové mezníky přípravy Nového občanského zákoníku

Rekodifikační práce na novém občanském zákoníku započali již v roce 2000. V tomto roce pověřil ministr spravedlnosti dva členy komise pro rekodifikaci občanského práva (profesora Eliáše a docentku Zuklínovou) přípravou věcného záměru NOZ. Aby se mohli rozběhnout práce na paragrafovaném znění, musel být věcný záměr schválen Vládou ČR. To se stalo usnesením č. 345 ze dne 18. 4. 2001. A tak začala rekodifikační komise pracovat na paragrafovaném znění. Průběžné návrhy jednotlivých paragrafů byly zveřejňovány na internetu k připomínkám veřejnosti. V květnu 2005 byla vydána první verze návrhu NOZ. V průběhu následujících dvou let došlo k debatám o tomto návrhu. Zapojila se celá řada institucí (např. Ústav státu a práva AV ČR, právnické fakulty) a probíhali konference. Výsledky takto posbírané byly zapracovány do druhého návrhu, který byl zveřejněn v květnu 2007. Tato druhá verze byla rozesílána do oficiálního připomínkového řízení. Poté následoval krok Ministerstva spravedlnosti k dopracování návrhu. Byly vytvořeny minitýmy z řad expertů a na jejich činnost dohlížel Řídící výbor s rekodifikační komisí. Tyto týmy měly připravit finální verzi návrhu, který byl později rozeslán do připomínkového řízení. Vzhledem k mimořádnému významu občanského zákoníku byla stanovena lhůta pro sdělení připomínek v délce 90 dní, tedy lhůta trojnásobná oproti běžnému legislativnímu procesu. V listopadu 2008 byl zpracován Ústavem pro jazyk český AV ČR jazykový posudek k návrhu NOZ, který vyplýval ve prospěch NOZ.

Ministerstvo spravedlnosti předložilo počátkem ledna 2009 návrh občanského zákoníku společně s návrhem zákona o obchodních korporacích a zákonem o mezinárodním právu soukromém vládě k dalšímu projednání. V prosinci 2010 byl návrh rozeslán do 2. připomínkového řízení. Nejdůležitější změnou přijatou v návrhu občanského zákoníku v této fázi bylo zahrnutí úpravy bytového spoluvlastnictví do návrhu NOZ. V dubnu 2011 byl návrh předložen Legislativní radě vlády, v květnu došlo ke schválení návrhu NOZ Vládou ČR a odeslání do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR jako sněmovní tisk č. 362, kde byl v červnu 2011 schválen v 1. čtení. Po podrobném projednávání návrhu v Ústavně právním výboru během celého léta a podzimu byl návrh ve znění pozměňovacích návrhů dne 9. listopadu 2011 schválen Poslaneckou sněmovnou. V únoru 2012 Senát ČR projednal návrh zákona a následně jej podepsal

prezident republiky. Dne 22. března 2012 byl ve Sbírce zákonů v částce 33 pod číslem 89/2012 Sb. vyhlášen Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník s účinností od 1. 1. 2014.⁷

⁷ <http://www.novyobcanskyzakonik.cz/zakon/obcansky-zakonik-a-rozeslani-do-pripominkoveho-rizeni-10718.html>

2. Odpovědnost za škodu dle NOZ

Vymezit jasně pojem „odpovědnost“ je cílem mnoha odborníků na teorii práva i teoretiků na občanské právo. Nejčastěji je odpovědnost definována jako sekundární právní povinnost, která vznikne subjektu, a to fyzické nebo právnické osobě, z porušení povinnosti primární. Primární právní povinnost může být stanovena právním předpisem nebo jinou právní skutečností. Vznik této druhotné povinnosti je vlastně sankcí za porušení povinnosti primární. Tímto porušením vznikne nový právní vztah mezi povinným, kterému vznikne nová povinnost obnovení původního nebo obdobného stavu např. odstranit vady či nahradit škodu, a oprávněným, který od něho může přiměřené zadostiučinění požadovat.

NOZ od pojmu „odpovědnost za škodu“, který používá současný občanský zákoník upouští a nahrazuje jej zvláštními ustanoveními o způsobené škodě. Současný občanský zákoník materii oblasti odpovědnosti za škodu zcela nepokrýval. Řada odpovědností za škodu je upravena ve zvláštních zákonech a proto se současný občanský zákoník používal subsidiárně, pokud zvláštní zákon danou problematiku neupravoval. Občanský zákoník byl tedy *lex generalis* např. k zákonům:

- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník,
- Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem,
- Zákon č. 59/1998 Sb., ve znění zákona č. 209/2000 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy ve znění pozdějších právních předpisů,

které jsou *lex specialis*, a které se použijí přednostně před úpravou občanského zákoníku. Právě v těchto předpisech také nalezneme úpravu odpovědnosti za škodu.

Samostatným odvětvím v soukromoprávní oblasti je odpovědnost za škodu v rámci pracovněprávní odpovědnosti za škodu, která je upravena Zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

NOZ však již nesupluje chybějící úpravu, ale sám ji obsahuje. Jako velký kodex do sebe pojal např. zákon č. 59/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o

odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. Úpravu takto způsobené škody nalezneme v § 2939 a násl. NOZ. Tento krok se mi jeví jako zcela logický a považuji tak úpravu odpovědnosti za škodu za mnohem ucelenější.

2. 1 Předpoklady povinnosti uhradit škodu

Všechny níže uvedené předpoklady zniku odpovědnosti za škodu musí být splněny kumulativně.

Předpoklady jsou:

- protiprávní úkon
- škoda,
- příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a vzniklou škodou
- zavinění.

2. 1. 1 Protiprávní úkon

Protiprávní čin, spočívá v porušení právní povinnosti ať je tato povinnost stanovena smlouvou, právním předpisem či porušením dobrých mravů. Protiprávní čin je v rozporu s objektivním právem. U takového chování zkoumáme stránku jak psychickou tak fyzickou. U psychické stránky bereme v úvahu jak vědomí tak vůli. Fyzická stránka je projev vůle navenek, tak aby byla seznatelná okolím.

Protiprávní čin⁸ můžeme způsobit aktivním konáním (komisivní čin) tak nekonáním (omisivní čin). V případě nekonání však musí jít o takovou činnost, ke které byla osoba povinna dle právního předpisu = nečinnost. Vzniku odpovědnosti za škodu způsobenou nečinností uvádí NOZ např. v § 2921, kdy např. rodič je povinen vykonávat náležitý dohled nad nezletilým a pokud tento dohled zanedbá (nečinnost), odpovídá za škodu způsobenou nezletilým.

Nový občanský zákoník uvádí okolnosti vylučující protiprávnost v § 2905 a § 2906. Jedná se o jednání, které nese formální znaky protiprávnosti, ale dochází k nim za okolnosti, které protiprávnost vylučují. Jedná se o nutnou obranu a krajní nouzi.

⁸ Protiprávním činem myslím porušení dobrých mravů, smlouvy či zákona.

Jednání v krajní nouzi

Jednání v krajní nouzi je upraveno v NOZ v § 2906. Avšak občanský zákoník, není jediným právním předpisem, který toto jednání upravuje. Krajní nouzi můžeme nalézt i v trestním právu, konkrétně v § 28 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Avšak trestní právo má odlišnou funkci od úpravy soukromoprávní. Aby se jednalo o okolnost vylučující protiprávnost, musí být splněno několik podmínek:

- přímo hrozící nebezpečí – nebezpečím se rozumí stav, který může způsobit škodu⁹, nebezpečí musí hrozit bezprostředně a zájmům chráněným právními předpisy, krajní nouze není tam, kde nebezpečí již pominulo nebo hrozí teprve v budoucnu
- ohrožený není povinen toto nebezpečí snášet (z tohoto existuje výjimka např. u lékařů, hasičů, vojáků, kteří jsou povinni určité nebezpečí snášet, to však neplatí absolutně, např. nemůžeme požadovat, aby lékař operoval bez ochranných pomůcek a sám se tak vystavil riziku přenosu choroby)
- další podmínkou je, že nebezpečí nebylo možno za daných okolností odvrátit jinak a pokud se jde nebezpečí vyvarovat, musí být využita tato možnost, což odpovídá zásadě subsidiarity
- zásada proporcionality stanoví, že existuje-li mezi možnostmi jedna, která nebezpečí odvrací bez způsobení škody, musí být využita právě tato možnost nebo alespoň následek musí být méně závažný než ten, který hrozil
- oprávněna zakročit v krajní nouzi je každá fyzická osoba. Toto platí, pokud hrozí nebezpečí její osobě nebo jejímu majetku, ale i v případě, že toto nebezpečí hrozí jiné fyzické nebo právnické osobě¹⁰

Pokud odvrací nebezpečí, kdo jej sám vyvolal, nejedná v krajní nouzi a bude povinen k náhradě případné škody. Pomáhá-li druhá osoba ohroženému v krajní nouzi, má vůči němu právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Rovněž má právo na náhradu škody, kterou přitom utrpěla, avšak pouze do výše škody, která byla odvracena.

⁹ Pramenem nebezpečí mohou být přírodní síly (povodně, požáry, zemětřesení), technické nedostatky (v dolech, dopravě, kosmických letech), i nebezpečné lidské jednání.

¹⁰ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 2. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 432-435

Jednání v nutné obraně

Toto jednání je upraveno v § 2905 NOZ. V nutné obraně jedná ten, kdo odvrací útok. Útok musí být protiprávní, avšak nutnou obranu nelze užít proti tomu, kdo plní svoji zákonnou povinnost, ani v případech, kdy se jednající již sám brání protiprávnímu útoku. Útok musí hrozit přímo (nebo který má bezprostředně nastat) nebo trvat delší dobu (útok je již uskutečňovaný ale ještě neukončený), nutná obrana není možná proti připravovanému útoku, který ještě nenastal nebo naopak proti útoku, který již skončil.

Obránce může chránit své zájmy, ale i zájmy někoho jiného. Zpravidla se jedná o útok člověka¹¹, vyloučen však není útok poštvaného zvířete. Nutná obrana není přípustná proti záměrně vyprovokovanému útoku.

Při zkoumání nepřiměřenosti obrany se vychází z objektivního hlediska, ale dle § 2907 NOZ, „se přihlédne i k omluvitelnému vzrušení mysli toho, kdo odvracel útok nebo jiné nebezpečí.“ Nepřiměřenost obrany musí být zjevná, očividný hrubý nepoměr ke způsobu útoku. Na první pohled musí být jasné, že obrana k odvracení útoku nebyla potřebná v takové intenzitě. Obrana musí být silnější než útok. Také lze útočnickovi způsobit i větší škodu, než která hrozila z jeho útoku, ale nesmí být mezi nimi hrubý nepoměr.

Pro přehlednost uvádím tabulku srovnání nutné obrany a krajní nouze

NUTNÁ OBRANA	KRAJNÍ NOUZE
Útok	Nebezpečí
způsobená škoda útočnickovi samému	škoda způsobená komukoliv, i tomu, kdo je bez viny
přípustnost způsobení i větší škody útočnickovi	škoda musí být zásadně jen menší, aby to mělo vůbec smysl
není nutno hledat jiné způsoby vyhnutí se útoku	je nutno hledat i jiné způsoby, jak se nebezpečí vyhnout

¹¹ Protiprávně může jednat i deliktně nezpůsobilý člověk. Útok duševně nemocného nebo nezletilého může být velmi intenzivní a nepředvídatelný.

2. 1. 2 Škoda

Současný občanský zákoník nikde ve svých ustanoveních nedefinuje co to škoda je. NOZ se však s takovýmto vágním „nevymezením škody“ neztotožnil a pojem škoda definuje v § 2894 jako „*ujmu na jmění*“. Škoda může být majetkové či nemajetkové povahy. Rozsah a způsob náhrady věcné škody vymezuje NOZ v § 2952 a to tak, že se hradí skutečná škoda (damnum emergens) a to co poškozenému ušlo tj. ušlý zisk (lucrum cessans). „*Ušlým ziskem se rozumí majetková újma, kterou lze vyjádřit v penězích, spočívající v tom, že v důsledku protiprávního úkonu resp. škodní události nedošlo k rozmnožení majetku poškozeného, jehož by bylo možné očekávat za obvyklého průběhu věcí.*“¹² Musí zde existovat vysoká pravděpodobnost, že by k rozmnožení majetku došlo. Nestačí pouhý hypotetický ušlý zisk. Podle NOZ, lze také poskytnout odškodnění za škodu na zdraví a životě. Jedná se o jednorázovou částku, která má odškodnit bolest poškozeného a také částka za ztížení společenského uplatnění. Dalším nemajetkové ujmy se odškodňují podle § 2956 při ujmě na přirozených právech člověka.

2. 1. 3 Příčinná souvislost

Neboli kauzální nexus mezi protiprávním činem a vznikem škody. Jen na okraj je nutno podotknout, že pokud máme hodnotit odpovědnost za škodu, musí škoda opravdu nastat, jelikož z každého protiprávního činu nemusí ihned škoda nastat. Kauzální nexus je objektivním předpokladem odpovědnosti za škodu. Je tak na poškozeném, aby prokázal, že vznik škody je následkem protiprávního jednání. Prokázání příčinné souvislosti musí být dokázána s jistotou, nestačí pouhá pravděpodobnost.

Současný občanský zákoník vycházel z toho, že příčinná souvislost je natolik evidentní, že její faktické nezakotvení v současném občanském zákoníku nezpůsobuje žádné potíže. V těch případech, kde evidentnost již tolik zřejmá není, nastává komplikace. Ta je způsobena nejenom složitostí hledání a

¹² Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 2. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 439

dokazování příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem (škodou), ale také minimální oporou v § 420 odst. 1.

NOZ příčinnou souvislost nijak zvlášť nevymezuje, avšak došlo k posunu v tom, že příčinná souvislost je vymezena u jednotlivých zvláštních skutkových podstat.

Mezi teorie příčinné souvislosti jinak též teorie kauzality patří:

- teorie podmínky (*conditio sine qua non*) – „*mezi právním úkonem a škodou existuje příčinná souvislost tehdy, jestliže by bez nich škoda nenastala.*“¹³ Teorie podmínky je založena na existenci většího množství příčin (kumulace příčin), přičemž pokud by kterákoli z nich odpadla, samotná škoda by nenastala.
- teorie adekvátní příčinné souvislosti – „*škoda způsobená protiprávním úkonem nebo zákonem kvalifikovanou událostí tehdy, jestliže jsou nejen podmínkami škody, nýbrž mají-li zároveň podle obecné povahy i podle obvyklého chodu věcí typicky za následek způsobení škody.*“¹⁴ Teorie adekvátnosti je založena na teorii předvídatelnosti – hovoříme o objektivní předvídatelnosti.

Tyto teorie nejsou jediné, ale daly by se označit za nejpoužívanější. Kromě nich lze zmínit např. teorie efektivní příčiny nebo teorie nejbližší příčiny.

2. 1. 4 Zavinění

Zaviněním se rozumí subjektivní vztah škůdce k jeho protiprávnímu chování a k následku protiprávního chování tj. ke způsobení škody. Zavinění je vnitřní, psychický vztah škůdce k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a k předpokládanému následku tohoto jednání. Toto psychické pohnutí se skládá ze dvou složek a to rozumové a volní. „*Prvek rozumu spočívá ve vědomosti určitých skutečností; zahrnuje jak vnímání pomocí smyslových orgánů, tak i představy, i k nimž škůdce došel svým úsudkem na základě znalostí a*

¹³ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 2. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 410 - 411

¹⁴ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 2. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 411-413.

*zkušeností.*¹⁵ Prvek vůle spočívá v tom, že subjekt projevuje vůli tím, že něco chce, ale také tím, že je s něčím srozuměn. Podle toho jak je v chování zastoupen ten či onen prvek, rozlišujeme:

- úmysl přímý
- úmysl nepřímý
- nedbalost vědomá
- nedbalost nevědomá
- hrubá nedbalost.

Úmysl

Úmysl je představován složkou vědění a složkou volní. Rozlišujeme dvě formy úmyslu, a to úmysl přímý (*dolus directus*) a úmysl nepřímý (*dolus eventualis*).

Jelikož v občanském zákoníku přímá definice není uvedena, budeme vycházet ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který v § 15 odst. 1 písm. a) definuje přímý úmysl tak, že škůdce **věděl**, že škodu způsobí a **chtěl** ji způsobit. Dominují obě složky vůle i vědění.

V § 15 odst. 1 písm. b) je úmysl nepřímý vymezen tak, že škůdce **věděl**, že svým jednáním může způsobit porušení zákona a pro případ, že jej způsobí, **byl s tím srozuměn**. Je zde vědění a pro případ, že se tak stane srozuměn s tím, že následek nastane nebo ne, je s oběma smířen. Srozumění u nepřímého úmyslu vykládáme tak, že pachatel nepočítal se žádnou konkrétní okolností, která by následku, jež si představoval jako možný, mohla zabránit. Úmysl přímý znamená za jinak stejných okolností vyšší stupeň zavinění. Společná pro oba tyto druhy úmyslu je existence jak složky intelektuální, tak složky volní. V tom tkví také základní rozdíl mezi úmyslem a nedbalostí, u které chybí složka volní.

Nedbalost

Druhou formou zavinění je nedbalost (*culpa*). O zavinění z nedbalosti jde tehdy, jestliže škůdce:

- věděl, že může způsobit škodu, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že ji nezpůsobí,¹⁶ v tomto případě se jedná o nedbalost vědomou, složka vědění je na stejné úrovni jako u nepřímého úmyslu, ale zde není s následkem srozuměn, chybí volní vztah k následkům

¹⁵ FIALA, Josef a Milan KINDL. KNAPPOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 718 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3800-581.

¹⁶ § 16 odst. 1 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- nechtěl škodu způsobit, ani nevěděl, že ji může způsobit, ačkoliv o tom vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl¹⁷, zde se jedná o nedbalost nevědomou, chybí zde chtění i vědění, povinnost a možnost vědění souvisí s možnou mírou opatrnosti, která měla být vynaložena – to se posuzuje z hlediska objektivního i subjektivního

Měřítkem nedbalosti je zachování určité míry opatrnosti. Nedbalostně jedná ten, kdo:

- nedodržuje míru opatrnosti, ke které je v rámci okolností povinen = objektivní vymezení
- podle svých subjektivních možností je také schopen ji dodržovat = subjektivní vymezení

Objektivní vymezení

Žádá od každého zpravidla stejnou míru opatrnosti, jen výjimečně žádá opatrnost vyšší od těch, kdo vykonávají určité povolání (od lékařů, řidičů, ..). Rozsah povinné opatrnosti není nikde definován, měřítko je však určeno jednak zvláštními předpisy, upravujícími např. silniční dopravu, bezpečnost při práci v různých oborech lidské činnosti a jednak obecně např. lyžař jede zběsile po svahu a srazí jiného lyžaře.

V případě, že objektivní kritérium nedbalosti není upraveno zvláštními předpisy ani uznávanými pravidly odborné činnosti, bude se vyžadovat taková opatrnost, jaká je přiměřená okolnostem a situaci, kterou škůdce svým jednáním na konkrétním místě sám vyvolal.

Subjektivní vymezení

Rozumí se jím míra opatrnosti, kterou je schopen vynaložit škůdce v konkrétním případě, jedná se tedy o vysoce individuální hledisko. Jsou jimi fyzické i psychické vlastnosti škůdce, intelektuální schopnosti i okamžitý stav např. vzdělání a výchova škůdce, obecné životní zkušenosti, inteligence, atd. Současně se přihlíží i k okolnostem konkrétního případu např. čas, prostředí, kde byla škoda spáchána – viditelnost, povětrnostní podmínky atd.

¹⁷ § 16 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Nedbalostně tedy jedná ten, kdo nedodrží míru opatrnosti, ke které je v rámci okolností povinen (objektivní hledisko) a podle svých možností schopen (subjektivní hledisko). Odpovědnost za nedbalost je dána spojením hlediska objektivního a subjektivního. Nedbalost také není vyloučena spoluzaviněním poškozeného. Nedbalost také nelze ztotožňovat s opomenutím.¹⁸

Zvláštním druhem nedbalosti je tzv. hrubá nedbalost. Škoda je spáchána z hrubé nedbalosti, jestliže přístup škůdce k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce.¹⁹

Rozlišování obou forem zavinění tj. úmyslu a nedbalosti, má význam rozhodování o náhradě škody. Soudce může použít moderační právo dle § 2953 při stanovení výše náhrady škody, nikdy však výši náhrady způsobenou úmyslně nesmí snížit. A dále, že *presumpce zavinění se vztahuje na nedbalostní formu zavinění. „Presumpce zavinění se však netýká ani hrubé nedbalosti, ani úmyslu.“*²⁰ Jedná se o obecnou úpravu, ze které zákon připouští výjimky. Stupeň zavinění se může zohlednit i při stanovení spoluodpovědnosti poškozeného na vzniklé škodě.

Deliktní způsobilost

Nebo také jinak způsobilost k zavinění. Aby nedocházelo ke protahování soudních sporů v případě náhrady škody při posuzování způsobilosti osoby, zákon stanovuje, že právnická osoba nabývá deliktní způsobilosti současně se vznikem její právní subjektivity a fyzická osoba nabývá deliktní způsobilosti zletilostí a současně s tím, že je schopna rozeznat důsledky svého chování či ovládnou své chování. Všechny tyto podmínky musí být splněny současně při spáchání škody. Není tedy rozhodující, zda škůdce je například „zbaven svéprávnosti“ soudním rozhodnutím, ale pokud dokáže rozpoznat důsledky svého protiprávního chování a ovládnou se, bude za škodu odpovědný.

Může však nastat i případ, kdy osoba plně způsobilá se ocitne ve stavu, v němž není schopna ovládnou nebo rozpoznat důsledky svého chování²¹. V tomto případě se musí rozlišit zda se osoba do takového stavu dostala sama, pak musí

¹⁸ Jednání z nedbalosti lze uskutečnit jak konáním, tak opomenutím.

¹⁹ § 16 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ ELIÁŠ, Karel, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Bohumil HAVEL a Tomáš DVOŘÁK. *Osnova občanského zákoníku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-807-3802-059.

²¹ Např. požitím alkoholu či omamných látek

dle § 2922 škodu nahradit sama, anebo ho do takého stavu přivedla třetí osoba, která pak za škodu odpovídá spolu s ním, společně a nerozdílně (solidárně).

Pokud osoba nezletilá, která je schopna rozpoznat následky svého chování způsobí škodu, bude za ni dle § 2921 odpovídat společně a nerozdílně s tím, kdo nad ním měl vykonávat náležitý dohled. Pokud takováto osoba nebude schopna rozpoznat a ovládnout své jednání a způsobí škodu musí ji také nahradit, ale se zřetelem na jeho poměry. Při náhradě se též zohledňují majetkové poměry poškozeného.

Slova „náležitý dohled“ jsou rozhodující pro uplatnění možnosti liberace. Pokud ten, kdo takovýto dohled měl vykonávat prokáže, že jej nezanedbal, může se odpovědnosti zprostit. Nutné je u každého konkrétního případu posoudit, jak rozsáhlý musí být náležitý dozor. I Nejvyšší soud poukazuje na to *„že podle soudní judikatury nelze náležitým dohledem rozumět dohled „na každém kroku“ a že je třeba vzít zřetel i na věk, povahové vlastnosti a celkové chování nezletilce (R 4/1970).“*²²

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.2.2003, sp. zn. 25 Cdo 1333/2001

3. Druhy možných škod dle NOZ

Jak bylo uvedeno výše, pokud dojde ke škodě porušením dobrých mravů, porušením zákona nebo porušením smluvní povinnosti, jsem povinen k její náhradě. NOZ upravuje jednotlivé druhy škod ve zvláštních ustanoveních pododdílu 2. Jak bylo výše zmíněno, předpoklady odpovědnosti za škodu jsou protiprávní úkon, škoda, příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a škodou a zavinění. První tři předpoklady jsou ryze objektivní povahy a obligatorními znaky odpovědnosti za škodu. Zavinění je znakem fakultativním a vznik odpovědnosti za škodu nastává pouze v případech, o nichž to stanoví zákon.

Pokud budou splněny předpoklady objektivní bude se jednat o odpovědnost bez zřetele na zavinění, tj. odpovědnost objektivní. V zákoně jsou uvedeny některé případy, kdy je možné se odpovědnosti hradit škodu zprostit – liberovat. K typickým liberačním důvodem je vis maior (vyšší síla).

V některých případech se však liberovat nelze a škůdce musí uhradit škodu vždy. Tato situace se nazývá absolutní odpovědností. Pokud zákon stanoví, že ke vzniku odpovědnosti za škodu je třeba i zavinění, bude se jednat o odpovědnost subjektivní. I v tomto případě dává zákon možnost se odpovědnosti zprostit tzv. vyvinit se (exkullovat).

Tématem této diplomové práce jsou nároky poškozených. Proto zde musím uvést jednotlivé druhy škod, které poškozenému musí v důsledku škodní události vzniknout, aby měl nárok na náhradu škody dle NOZ. Druhy této náhrady uvádím v další části práce.

Ještě než se dostanu k samotnému rozboru samotných druhů škod, je třeba zmínit tzv. prevenční povinnost. Současný občanský zákoník upravuje prevenční povinnost v § 415, která ve své podstatě vyjadřuje zásadu neminem laedere (nikomu neškodit).

NOZ tuto formulaci nepřevzala. Prevenci předcházení škodám upravuje v § 2900 a zní: *„Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, živote, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“*

Citované ustanovení tedy není absolutní a nepodmíněnou povinností neškodit a předcházet škodám, ale povinností podmíněnou okolnostmi a zvyklostmi.

3. 1 Škoda z provozní činnosti

Vychází se z úpravy § 2924 NOZ. Zákon stanoví, že kdo, tj. fyzická i právnická osoba provozuje závod, odpovídá každému za škodu, která vznikla z provozu. Není ani důležité, zda škodu způsobil sám provozovatel či jiná osoba, která pro provozovatele pracuje nebo zda byla způsobena věcí, která byla při provozní činnosti použita. Jedná se o objektivní odpovědnost. V současném občanském zákoníku není provozní činnost definována, ale obecně se vychází z toho, že se jedná o cílevědomou činnost, vykonávanou za určitým hospodářským účelem. Nejčastěji ji bude mít provozovatel uvedenou jako předmět činnosti v živnostenském či jiném oprávnění. NOZ již není v tomto vymezení tolik neurčitý jako současný občanský zákoník a vymezuje provozní činnost jako činnost toho „*kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výdělečné činnosti.*“²³

Jedinou možností, jak se může provozovatel liberovat je prokázání, „*že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.*“ „*Výrazem „rozumně požadovat“ je vyjádřeno, že se nemají na mysli jen povinnosti ujednané ve smlouvě nebo stanovené právními předpisy, ale vše, co se v daném ohledu jeví s ohledem na povahu provozu jako racionální.*“²⁴

²³ § 2924 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁴ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> str. 572

3. 2 Škoda na nemovité věci

Jedná se o nové ustanovení, které se do NOZ začlenilo podle vzoru vládního návrhu občanského zákoníku z r. 1937.²⁵ Jedná se o odpovědnost za škodu na nemovitosti, které např. způsobí stavební firma, která provádí rekonstrukci nemovitosti.

3. 3 Škoda z provozu dopravních prostředků

Tato odpovědnost je upravena v § 1927 a násl. NOZ. Předpokladem vzniku této odpovědnosti je škodní událost způsobenou zvláštní povahou dopravního provozu, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi.

Jedná se o objektivní odpovědnost provozovatele za způsobenou škodu, a i přesto, že škodu způsobí řidič dopravního prostředku, odpovídá provozovatel. Pokud škodu způsobí řidič dopravního prostředku, může poškozený vymáhat škodu i po něm. V případě, že řidič použil dopravního prostředku bez vědomí provozovatele či proti jeho vůli, odpovídá za vzniklou škodu pouze on sám. Dalším případem, kdy dojde k přesunu odpovědnosti za případnou škodu v důsledku provozu dopravního prostředku je když je předán do opravy. Od převzetí do doby vrácení dopravního prostředku z opravy odpovídá za škodu provozovatel opravy.

Provozovatel se může liberovat pouze v případě, pokud škodná událost nemá svůj původ v provozu. Důkazní břemeno je na straně provozovatele, ten musí prokázat, „že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.“²⁶ Druhou možností liberace je pokud škodu způsobil poškozený.

Při střetu provozů a vzniku vzájemné škody se užije ustanovení § 2932 a vzniklá škoda se hradí procentem či podílem dle míry účasti každého jednotlivého účastníka střetu.

²⁵ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> str. 573

²⁶ § 2927 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

3. 4 Škoda způsobená zvířetem

Opět se jedná o zcela novou úpravu, která reflektuje, že zvíře již dle ustanovení § 494 NOZ není věcí v právním slova smyslu. Proto se musí zavést i odpovědnost za škodu, kterou tento subjekt způsobí. Škodu takto vzniklou primárně hradí vlastník zvířete a to i v případě, že se zvíře zatoulalo. Pokud má zvíře v držení jiná osoba odlišná od vlastníka, musíme rozlišit, zda tak došlo se svolením či proti vůli vlastníka. Pokud dal vlastník se svěřením zvířete souhlas, tak v případě vzniku škody odpovídá tato osoba společně a nerozdílně s vlastníkem. Pokud však došlo k odnětí zvířete proti vůli vlastníka a ten tomu nemohl nijak zabránit, odpovídá za škodu ta osoba, která zvíře proti vůli odňala, bez možnosti liberace.

Pokud je zvíře používáno pro osoby zdravotně postižené či k výkonu povolání, musí nad ním osoba vykonávat náležitý dohled. Pokud bude způsobena škoda a osoba prokáže, že náležitý dohled nezanedbala, je to důvod pro vyvinění.

3. 5 Škoda způsobená věcí

Jedná se o absolutní odpovědnost, které se nelze zprostit. Výjimkou by mohlo být zavinění poškozeného, kdyby odpovídal za škodu v tom rozsahu, v jakém ji způsobil.

Podmínkou vzniku této odpovědnosti je existence závazkového vztahu, škodná událost, která má původ v povaze věcí, jichž bylo použito k plnění závazku, škoda a příčinná souvislost mezi škodou a škodnou událostí. Splnění podmínky zavinění není v tomto případě nutné, jelikož se jedná o odpovědnost za výsledek.

Vzhledem k dřívějšímu nejednotnému výkladu této odpovědnosti, byla vložena do § 2936 NOZ věta, která výslovně uvádí, že se tato skutková podstata vztahuje i na poskytování služeb zdravotnických, sociálních, veterinárních a biologických.

Další ustanovení NOZ zavádí do občanského práva odpovědnost za to, když věc způsobí škodu bez cizího přičinění, v tom případě za škodu odpovídá ten, kdo měl na věc dohlížet a pokud není jasné, kdo tato osoba je, odpovídá vlastník věci. Zákonodárce dává možnost liberace v případě, kdy osoba, která měla vykonávat dohled prokáže, že jej nezanedbala.

V tomto druhu odpovědnosti se také nově objevuje povinnost k náhradě škody, kterou způsobí nedostatečně udržovaná budova. K náhradě škody je povinen vlastník, který se však částečně může zprostit, když prokáže, že vada existovala již u předešlého vlastníka nemovitosti nebo ke škodě došlo do jednoho roku od převodu nemovitosti.

3. 6 Škoda způsobená vadou výrobku

Tento druh škody se v občanském zákoníku objevuje zcela nově. V současném občanském zákoníku upraven není, jelikož tato úprava se nachází v zákoně č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je *lex specialis* k občanskému zákoníku, který je *lex generalis* a použije se tedy subsidiárně, jen pokud zvláštní zákon danou problematiku neupravuje. NOZ tuto problematiku zvláštního zákona pohlcuje do svých ustanovení v § 2939 - § 2944, avšak nečiní tak zcela důsledně.

Právo EU vyžaduje v této oblasti harmonizaci se směrnicí č. 85/374 ES, ve znění směrnice 99/34/ES, která byla v českém právním řádu provedena právě zákonem č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů. V závěrečných ustanoveních NOZ najdeme, že výše zmiňovaný zákon bude k datu 1. 1. 2014 zrušen a jeho ustanovení budou převzata do NOZ. Avšak nedošlo k přesnému převzetí textu zákona, došlo k drobným změnám, která však mohou způsobit, že již zmíněná harmonizace nebude provedena zcela korektně.

NOZ oproti uvedenému zákonu vypouští definici výrobku, pouze uvádí, že jde o „*movité věci určené k uvedení na trh jako výrobek za účelem prodeje*“.²⁷

§ 2939 NOZ zakládá objektivní odpovědnost výrobce za škodu vzniklou v důsledku vady výrobku. Podstatou je tedy objektivní odpovědnost výrobce, respektive dovozce za škodu na zdraví či majetku, pokud existuje příčinná souvislost mezi vadou výrobku a vzniklou škodou, pak jde o mimosmluvní (deliktní) objektivní odpovědnost výrobce. Důkazní břemeno nese poškozený. Škodou se rozumí škoda na zdraví, usmrcení anebo škoda na jiné věci než je vadný výrobek, která je určena a převážně užívána k jiným než podnikatelským účelům. Definici vadného výrobku, převzal NOZ z čl. 6 směrnice velmi přesně.

²⁷ § 2939 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

„Výrobek je ve smyslu § 2939 vadný, není-li tak bezpečný, jak to od něho lze rozumně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem, zejména ke způsobu, jakým je výrobek na trh uveden nebo nabízen, k předpokládanému účelu, jemuž má výrobek sloužit, jakož i s přihlédnutím k době, kdy byl výrobek uveden na trh.“²⁸ Liberační důvody pro zproštění odpovědnosti k náhradě škody uvádí NOZ v § 2942.

3. 7 Škoda na převzaté věci

V § 2944 je vymezena odpovědnost za škodu vzniklou poškozením, ztrátou nebo zničením věci, která je předmětem závazku. Tento paragraf má preventivní charakter, ten kdo přijme věc od jiného, musí s věcí nakládat s řádnou péčí, aby nedošlo k jejímu znehodnocení. Aby došlo k odpovědnosti musí existovat:

- závazkový vztah – nejčastěji půjde o smluvní závazek, ale není to jediný právní důvod vzniku závazkového vztahu
- dojít k předání a zároveň převzetí věci škůdcem – předat věc nemusí její vlastník, postačí předání věci detentorem²⁹
- škodná událost vedoucí ke vzniku škody na věci – je časově omezena na období od převzetí věci do doby jejího vrácení

Jedná se o odpovědnost objektivní u níž se nevyžaduje existence zavinění ani protiprávního úkonu.

„Liberačním důvodem je skutečnost, že by ke škodě došlo i jinak. Tedy případ, kdy by ke škodě došlo i bez předání věci do dlužníkovy detence. Nestačí pouhá možnost vzniku téže škody i jinak, ale je třeba, aby ke stejné škodě muselo nutně dojít (R 12/89).“³⁰

Pokud škoda vznikne z důvodu vady věci, je nutné zjistit, zda nelze uplatnit odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku³¹. Pokud lze odpovědnost uplatnit i podle tohoto ustanovení, je na poškozeném zda uplatní právo na

²⁸ § 2941 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁹ Detentor je ten, kdo má faktickou moc nad určitou věcí, s kterou však nenakládá jako s vlastní (na rozdíl od držitele).

³⁰ FIALA, Josef a Milan KINDL. KNAPPOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 718 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). str. 609. ISBN 978-807-3800-581.

³¹ § 2939 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

náhradu škody dle § 2944 nebo § 2939. Zvolením jedné úpravy vylučuje požadovat náhradu dle úpravy druhé, jelikož by došlo k dvojitému plnění za jednu způsobnou škodu, což nelze.

3. 8 Škoda na odložené věci

Tento druh škody je upraven v § 2945. NOZ úpravu týkající se odpovědnosti za škodu na věcech odložených přejímá ze současného občanského zákoníku.

Provozy, které jsou zpravidla spojené s odkládáním věcí jsou velice různorodé od restaurací, divadel až po lékařské ordinace. Jedná se o zařízení, kde osoba hodlá využít nějaké služby a musí si přitom zpravidla věci odložit. Věc můžeme odložit buď na místo k tomu určené nebo místo obvyklé. Pokud provozovatel určí místo, kam věci odkládat, musíme toto místo využít a nelze je odkládat jinam až do doby než je toto určené místo zaplněné, pak můžeme věc odložit i jinam – na místo jinak obvyklé.

„Návštěvník se zříká bezprostředního dohledu nad věcmi, činí je přístupnými třetím osobám. Jestliže si návštěvník uchová možnost bezprostředního dohledu nad věcí (např. žena položí svoji kabelku na stůl), nejedná se o odloženou věc.“³²

Chráněny zákonem, jsou pouze věci, jejichž odložení bylo nutné. Samozřejmě zákon nemůže postihnout všechny možnosti a proto je na úvaze soudu, aby posoudil, zda odložení věci bylo nutné či nikoliv. Např. takovým místem je dle judikátu i tábořiště³³, bufet³⁴ či ve výjimečné situaci i samoobsluha, pokud je v ní určené místo pro odkládání nákupních tašek³⁵.

Škoda na věcech odložených v hromadných dopravních prostředcích se řídí zvláštním ustanovením § 2927 a násl.

Škodu na věcech odložených je povinen hradit i provozovatel hlídané garáže či jiného zařízení obdobného druhu. Není rozhodující, zda poskytovatel provozuje tuto činnost jako hlavní či vedlejší. Spolu s dopravními prostředky se ochrana

³² FIALA, Josef a Milan KINDL. KNAPPOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 718 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). str. 613. ISBN 978-807-3800-581.

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2004, sp.zn. 25 Cdo 1915/2002.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.12.1976, sp.zn. 2 Cz 42/76.

³⁵ R 12/78

vztahuje i na jejich příslušenství. Příslušenstvím³⁶ se rozumí např. rezervní pneumatika či autorádio.

Pod pojmem jiná zařízení obdobného druhu si můžeme představit třeba úschovnu malých lodí, úschovny kol či hlídané autokempinky, na které se vztahují stejné povinnosti, které vyplývají z odpovědnosti za vzniklou škodu u provozovatelů garáží. *„Nepatří sem však nehlídaná parkoviště (byť placená), neboť poškozený nemohl důvodně očekávat, že někdo bude jeho automobilu věnovat alespoň minimální péči, není zde žádné zařízení, které slouží k ochraně před ztrátou či poškozením.“*³⁷

Tato odpovědnost je stavěna na objektivní odpovědnosti. Možnost liberace pouze v případě, kdyby ke škodě došlo i jinak.

Právo na náhradu škody na věcech odložených je upraveno v § 2945 odst. 2, který stanoví povinnost nahlásit škodu bez zbytečného odkladu u provozovatele. Bezodkladnost je vyžadována z toho důvodu, aby provozovatel mohl co nejrychleji reagovat na vzniklou škodu tím, že najde viníka. Pokud se provozovateli podaří škůdce odhalit může vůči němu uplatnit regres podle § 2917.

Další změnou, kterou NOZ zavádí je opuštění stávajícího pojetí zániku práva na náhradu škody prekluzí.

Současný občanský zákoník toto řeší tak, že lhůta „bez zbytečného odkladu“ je lhůtou pořádkovou zatímco lhůta „do patnáctého dne po dni, kdy se poškozený o škodě dozvěděl“ je lhůtou prekluzivní podle § 583 občanského zákoníku. V případě promeškání této lhůty dojde k propadnutí práva na náhradu škody. Od tohoto se NOZ odklání a zmírňuje následky prekluze na pouhé promlčení, resp. povinnost povinného vznést námitku promlčení.

3. 9 Škoda na vnesené věci

Odpovědnost za škodu na věci vnesené dle § 2946 odpovídá provozovatel ubytovacích služeb. Provozovateli poskytující ubytovací služby mohou být jak

³⁶ Příslušenství je nutno vykládat podle § 510 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁷ FIALA, Josef a Milan KINDL. KNAPPOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 718 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk).str. 614. ISBN 978-807-3800-581.

fyzické tak právnické osoby. Aby provozovatel fyzické osobě odpovídal za způsobenou škodu, musí mít mezi sebou uzavřenu ubytovací smlouvu (která nemusí být písemná) a musí se jednat o ubytování přechodného charakteru (hotel, penzion).³⁸

Odpovědnost za škodu vzniká již samotným vnesením do prostor k ubytování bez nutnosti uzavírat konkrétní smlouvu o úschově, postačí uzavření pouze ubytovací smlouvy, nevylučuje to však ani odpovědnost za věci ubytovatelem převzaté.

Zákonodárce § 2947 omezil maximální výši náhrady škody „do stonásobku ceny ubytování za jeden den.“ „Bez omezení však má být hrazena škoda, byla-li věc převzata do úschovy nebo odmítl-li ubytovatel věc do úschovy nezákonně převzít, popřípadě způsobil-li škodu ubytovatel samotný nebo osoba pracující v provozu ubytovacího zařízení.“³⁹

Úprava propadnutí práva na náhradu škody je stejná jako u škody na věci odložené, které jsem popisovala v předchozím oddíle.

3. 10 Škoda způsobená informací nebo radou

Ustanovení § 2950 činí odpovědným za škodu způsobenou špatným (ať už neúplným či nesprávným) poskytnutím informací, každého kdo se hlásí k určitému povolání či stavu.

K tomu je nutno vzít v úvahu i základní ustanovení § 5 NOZ, které zakládá povinnost každého takového příslušníka jednat s pečlivostí. Jedná se o to, aby např. finanční poradci poskytovali správné informace a aby úmyslně neklamali příjemce služby, kteří za tuto službu platí.

³⁸ Za přechodný charakter se nepovažuje ubytování na základě nájemní smlouvy

³⁹ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> str. 575

4. Nároky poškozených dle NOZ

Nároky poškozených či jinak rozsah náhrady škody určuje, jakou výši náhrady musí škůdce poškozenému uhradit. Způsobem se rozumí jakým způsobem se vzniklá škoda bude hradit. NOZ v § 2952 stanoví, že se hradí skutečná škoda a ušlý zisk. Nikde nestanoví maximální možnou hranici úhrady škody, a protože škoda může být i několik milionů korun, může se škůdce předem ochránit uzavřením pojistné smlouvy s pojistitelem, pro případ pojistné události. Více bude pojednáno následujících kapitolách týkajících se pojištění. Způsob náhrady škody si v podstatě volí poškozený. Dle ustanovení § 2951 se škoda hradí primárně v uvedení do původního stavu, ale pokud to není možné např. u některých druhů škody na zdraví to půjde těžko, anebo požaduje-li to poškozený, musí mu škůdce uhradit škodu v penězích. Toto je výrazný odklon od současné úpravy, kdy se škoda hradí primárně v penězích, ale pokud si poškozený přeje (a je to zároveň účelné a možné), musí škůdce uhradit škodu do předešlého stavu.

Není ani vyloučeno, aby např. skutečná škoda byla uhrazena v předešlý stav a ušlý zisk v uhrazen v penězích. Peněžní úhrada se nazývá relutární restituce a původní stav naturální restituce.

NOZ určuje také odškodnění nemajetkové ujmy, která bude rozebrána níže.

4. 1 Náhrada při poškození věci

Při určení výše náhrady škody na věci se vychází z ustanovení § 2969 NOZ. Podle tohoto ustanovení se vychází z „*obvyklé ceny v době poškození*“⁴⁰. Přiznaná náhrada škody by měla odpovídat ekvivalentu, za nějž si poškozený může opatřit věc téhož druhu a kvality.

Současný občanský zákoník tuto problematiku řešil dosti obecně. V případě věci nové, nebylo těžké určit její cenu, v případě věci starší to bylo složitější. Pro názornost uvádím tento případ. Máme starší věc, kterou jsme koupili za 10.000 Kč, ale jelikož je už 3 roky stará má současnou hodnotu 5.000 Kč. Škůdce mi věc zničí. A teď nastává otázka jaká bude výše náhrady vzniklé škody. Pokud mi škůdce uhradí pouze 5.000 Kč, tak musím vzít dalších 5.000 Kč ze svého, abych si novou věc pořídila nebo škůdce musí zaplatit 10.000 Kč. Druhá varianta by podle mého názoru byla spravedlivější, jelikož já škodu nezpůsobila tak proč bych měla doplácet na to, že mi škodu způsobil škůdce, avšak soudy argumentují⁴¹, že obohacení poškozeného na úkor škůdce není možné.

Další problém vzniká i při poškození součásti věci, kterou lze sice snadno vyměnit, ale i po uvedení do bezvadného stavu se sníží celková hodnota věci. Nejčastějším případem je nabourání automobilu. Přestože dojde k opravě auta, sníží se jeho prodejní hodnota v důsledku havárie. A tady znovu vyvstává otázka, kdo by měl rozdíl v ceně před škodnou událostí a po ní hradit. Opět zastávám názor, že jednoznačně škůdce. Byl zde i problém s pojišťovnami, které si z pojistného plnění odečítali amortizaci jednotlivých dílů, v případě opravy staršího vozu.

NOZ přihlídl k těmto problémům a věc řeší tak, že dává přednost naturální restituci před relativní. Takže škůdce musí např. poškozené vozidlo uvést do původního stavu na své náklady a pojišťovny již nebudou smět odečíst amortizaci.

Nově byl zaveden i § 2969 odst. 2, který stanovuje škůdci, který poškodil věc ze svévole nebo škodolibosti, povinnost nahradit poškozenému cenu zvláštní obliby. Jako příklad mohu uvést, že syn matce úmyslně rozbije památeční servis po babičce a jelikož to udělal úmyslně ze škodolibosti, musí matce nahradit

⁴⁰ Poškození je nutné vykládat extenzivně, zahrnuje totiž i zničení či ztrátu.

⁴¹ R 55/71, R 54/2003

nejen cenu, kterou servis skutečně měl, ale i náhradu, za citovou ujmu, kterou matce způsobil tím, že onen servis rozbil.

Dále NOZ obsahuje zvláštní ustanovení pro případ, že škoda byla způsobena z pohnutky zvláště zavrženíhodné či z jiného kvalifikovaného důvodu (§ 2971 NOZ). V takovém případě se všem, kteří takovou škodu důvodně pociťují jako jinak neodčinitelné osobní neštěstí, nahradí nejen újma majetková (cena zničené věci), ale i nemajetková (duševní). Jinými slovy, škůdce který brutálně utýrá psa nahradí nejen jeho cenu, ale i cenu zvláštního citového vztahu k němu, ale navíc odškodní i způsobený psychický otřes (trestní odpovědnost pachatele tím není dotčena).⁴²

4. 2 Náhrada při poranění zvířete

Současný občanský zákoník tuto problematiku řešil tak, že zvíře považoval za věc a tak i náhrada škody probíhala podle ustanoveních pro náhradu škody na věci. Jelikož NOZ již dle § 494 zvíře nepovažuje z právního hlediska za věc, upravil nově i náhradu škody v případě poranění zvířete. Pokud škůdce způsobil poranění zvířete, musí uhradit účelné náklady za jeho léčení. Škůdce musí zaplatit peníze tomu, kdo je skutečně vynaložil (nemusí se např. jednat přímo o majitele zvířete), a pokud požádá o zálohu na tyto náklady, musí mu ji škůdce vyplatit. Zákoník dále v § 2970 uvádí, že: *“Náklady spojené s péčí o zdraví nejsou neúčelné, i když podstatně převyšují cenu zvířete“*. Aby však nedocházelo k vynakládání opravdu nesmyslných nákladů na léčbu zvířete, zákonodárce výši těchto nákladů omezil tak, že tyto náklady jsou účelné do té výše, do které by je *„vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného.“*

⁴² <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny/nahrada-za-ujmu-na-zdravi.html>

4. 3 Náhrada nemajetkové ujmy

Jak z názvu vyplývá, jedná se o náhradu takové ujmy, která není zahrnuta pod ztrátu na majetku. Nejčastěji se bude jednat o zásah do zdraví, cti, soukromí a dalších práv, která jsou vymezena § 81 NOZ. Náhrada nemajetkové ujmy se poskytuje formou zadostiučinění. Opět stejně jako při úpravě náhrady majetkové škody, je odškodnění formou peněz odsunuto až na druhé místo. Prioritně se má škůdce snažit o „účinné odčinění způsobené ujmy“⁴³, a pokud se mu to tedy náležitě nepodaří, přichází na řadu odškodnění finanční.

V této souvislosti NOZ dále uvádí, že při určování způsobu a výše zadostiučinění musí být brán zřetel i na další okolnosti jako např.: zda byla újma způsobena použitím lsti či pohružky, zda byly účinky újmy násobeny uváděním ve veřejnou známost, zda byl poškozený diskriminován z důvodu svého pohlaví, etnického původu apod. V těchto případech musí být výše zadostiučinění úměrně zvýšena.⁴⁴

NOZ také přiznává dle § 2971 právo na náhradu nemajetkové ujmy osobám, které nejsou přímo zainteresovány, avšak pociťují ujmu jako své osobní neštěstí.

Také NOZ odstraňuje problematickou úpravu § 13 současného občanského zákoníku, která činila problémy nejen škůdcům a poškozeným, ale dokonce i soudům.

V § 16 současného občanského zákoníku nalezneme odkaz při způsobení škody v rámci práva na ochranu osobnosti na ustanovení občanského zákoníku týkající se odpovědnosti za škodu. Obecně lze říci, že zákon zcela nevyklučuje možnost nárokovat náhradu škody jak podle § 444 občanského zákoníku tak i podle § 13 téhož zákona. Uvádí to i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04, avšak podle Ústavního soudu se jedná o dva zcela rozdílné nároky. Vrchní soud v Olomouci podotýká že „Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 a 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v platném znění, a nároky na náhradu škody na zdraví za bolest a za ztížení společenského uplatnění podle ustanovení § 444 odst. 1 obč. zák. nebo podle ustanovení § 372 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, v

⁴³ § 2951 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁴ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny/umyslne-poskozeni-veci.html>

*platném znění, jsou samostatné právní prostředky ochrany fyzické osoby, a proto je nelze uplatnit na základě totožných skutkových tvrzení.*⁴⁵ Z toho vyplývá, že je důležité, aby se žaloby týkala rozdílných skutků, osob a nároků než těch, které spadají přímo do právního režimu náhrady škody na zdraví.

NOZ tento rozpor odstranil definicí v § 81 a taktéž zařazením nároků na náhradu ujmy na přirozených právech člověka do Oddílu 3 ke způsobům a rozsahu náhrady škody.

Další a asi největší novinkou NOZ v oblasti náhrady ujmy na zdraví je zrušení vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Tato vyhláška obsahuje čtyři přílohy, které uvádějí jednotlivé druhy úrazů či nemocí. Rozlišuje se zda se jedná o nemoc z povolání či nikoliv a také zda se odškodňuje za bolest či ztížení společenského uplatnění. Ke stanovení rozsahu škody na zdraví musí poškozený navštívit lékaře, který zpracuje odborný znalecký posudek, v němž ohodnotí ujmu na zdraví pomocí tzv. bodů, které jsou stanoveny v přílohách výše zmiňované vyhlášky. Pokud je způsobeno více zranění, je každé jednotlivé zranění ohodnoceno zvlášť a ve výsledku dojde k sečtení bodů. Pokud vynásobíme počet bodů a částku 120 Kč dostaneme finanční ocenění způsobené ujmy na zdraví. Jedná se o systém, který zcela vylučuje subjektivní vnímání vzniklé ujmy. Jde v podstatě o mechanické stanovení „ceny zdraví“ bez zřetele na okolnosti. Pásmo bodových ohodnocení jsou sice stanoveny velmi široce, avšak opět záleží na posouzení lékaře a ne na subjektivním názoru poškozeného.

Vyhláška stanoví pouze dva případy, kdy je možno se od bodového ohodnocení ujmy odchýlit. Prvým je § 6 odst. 1, kdy je posuzována ujma s náročným nebo mimořádně náročným způsobem léčení a zvlášť těžké následky, pak lze celkovou částku bodového ohodnocení zvýšit až o 50 %. Druhý případ uvádí § 7 odst. 3, který dává možnost soudu ve zvlášť výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, odškodnění přiměřeně zvýšit.

Naproti tomu NOZ již neodkazuje na žádné tabulky, které svádějí k tomu, že jsou ujmy na zdraví posuzovány paušalizovaně a vůbec se nezohledňuje subjektivní pocit poškozeného či konkrétní případ. Navíc, přestože byla vyhláška novelizována, obsahuje příliš nízké částky jako náhrady za ujmu na zdraví. Dle NOZ již soudce při poskytování výše náhrady nebude ničím

⁴⁵ Vrchní soud v Olomouci, rozsudek 1 Co 2/2010 ze dne 05.05.2010

omezován a může zohlednit konkrétní případy. Jinak se bude posuzovat výše ujmy například u ztráty prstu u běžného člověka a jiná u špičkového klavíristy, teď se vzniklá ujma ocení stejnou peněžní částkou, avšak NOZ již dává možnost zohlednit to, že klavíristu ruce živý, naproti tomu běžný člověk na ztrátu prstu časem přivykne.

Došlo také ke zrušení fixních částek, které náležejí pozůstalým v případě usmrcení.

Při škodě na zdraví se dle současného občanského zákoníku hradí:

- účelné náklady spojené s léčením,,
- ztráta na výdělku
- ztráta na důchodu
- bolestné a ztížení společenského uplatnění

Pokud dojde k usmrcení člověka hradí se:

- náklady na výživu pozůstalým
- přiměřené náklady spojené s pohřbem
- jednorázové odškodné

Kromě výše zmiňovaných výjimek a nějaké drobnosti, na které níže upozorním, NOZ v podstatě kopíruje úpravu současného občanského zákoníku, kterou nalezneme v § 445 až 449a. Nyní se zaměřím na jednotlivé typy náhrad v rámci nemajetkové ujmy.

4. 3. 1 Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení

Tato náhrada je upravena v § 2958 a § 2959. Opět jsou zde obdobné prvky jako v současném občanském zákoníku. Škůdce je povinen k peněžité náhradě za „vytrpěné bolesti a další nemajetkové ujmy“, je též povinen k nahrazení ujmy vzniklou mu v důsledku trvalého poškození, které pocítí jako ztížení společenského uplatnění.

„Bolestné je dílčí oprávnění poškozeného a představuje jednorázové odškodnění nejen za bolest vzniklou přímo při škodné události, ale také například náklady spojené s léčbou, náklad na rehabilitaci a podobně. Bolestí se pro účely tohoto

ustanovení rozumí bolest fyzická i bolest duševní. Důležité je to, že vznikla v příčinné souvislosti se škodnou událostí.“⁴⁶

Ztížením společenského uplatnění se rozumí nepříznivé důsledky pro běžný život poškozeného. Patří sem jak viditelná poškození, tak omezení s účastí na všech formách společenského života, které rozvíjejí osobnost člověka.

Jelikož tento druh náhrad je vázán přímo na osoby poškozené, náhrady z této škody nepřechází na dědice a nespádají ani do společného jmění manželů.

Oproti současné úpravě, kde docházelo k odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění na základě vyhlášky, v NOZ je zcela na rozhodnutí soudu, jakou výši náhrady přizná, je limitován pouze zásadami slušnosti. Zásady slušnosti jistě budou časem dovozovány z judikatury soudů. Nový pojem „zásady slušnosti“ je uveden i v následujícím § 2959, kdy je škůdce povinen nahradit citovou ztrátu při usmrcení či těžkém ublížení na zdraví jednoho z manželů, rodiče, dítěte či osoby blízké⁴⁷. Opět je zde shodný výčet osob, kterým náleží odškodné v případě usmrcení jako v současném občanském zákoníku, avšak je zde odklon od paušálních částek, které současný občanský zákoník stanovuje a přihlíží se k subjektivnímu názoru na výši ujmy pozůstalých s limitem náhrady dle zásad slušnosti.

4. 3. 2 Náklady spojené s péčí o zdraví

Opět NOZ upravuje tento druh náhrady ve smyslu § 449 odst. 1,3. V NOZ jsou náklady spojené s péčí o zdraví uvedeny v § 2960. Jedná se o náklady, které musel subjekt vynaložit, aby došlo ke zlepšení zdravotního stavu nebo vyléčení. Vzniklé náklady musí škůdce uhradit tomu, kdo je skutečně vynaložil, tedy i osobě odlišné od osoby poškozené (např. rodiči zraněného dítěte). Do této oblasti patří výdaje za léky, zdravotní pomůcky, včetně výdajů za proškolení o jejich používání. Lze zahrnout i výdaje za pomoc třetí osoby, kterou během i po nemoci poškozený potřeboval. Aby mohl poškozený po škůdci náklady požadovat, musí je skutečně vynaložit, nesmí se jednat o náklady hrazené z veřejného zdravotního pojištění. Náklady musí škůdce uhradit i v případě, že

⁴⁶ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek*. Praha: Linde, 2008, str.993 – 994. ISBN 978-80-7201-687-7.

⁴⁷ Osoba blízká je určena § 22 odst. 1 Zákona č. 89/2012 Sb.

poškozený v průběhu léčby zemřel. Jelikož výše nákladů může být značná a v případě sporu o výši ujmy je nemusí poškozený zvládnout uhradit, může požadovat po škůdci přiměřenou zálohu na tyto náklady.

4. 3. 3 Náklady pohřbu

Ustanovení § 2961 týkající se nákladů pohřbu je ve shodě se současnou úpravou téhož v § 449 odst. 2, 3. Náklady spojené s pohřbem, které je škůdce povinen zaplatit jsou např. výdaje za pohřeb, poplatky spojené s pohřbem, cestovní výlohy, náklady na upravení a zřízení hrobu. Zákon stanovuje, že náklady musí být „přiměřené“. Hledisko přiměřenosti se musí posuzovat v každém konkrétním případě s přihlédnutím k osobě zesnulého a jeho způsobu života.

Náklady pohřbu se vyplácí jednorázově a platí se tomu, kdo je skutečně vynaložil. Oprávněná osoba⁴⁸ (ta, která náklady pohřbu zaplatila), je může požadovat přímo po škůdci či proti dědicům. Pokud náklady uhradily dědici, mohou požadovat zaplacení po škůdci. Od částky rovnající se nákladům pohřbu je nutno odečíst pohřebné ve výši 5.000 Kč, které dle Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, náleží za splnění určitých podmínek vypraviteli pohřbu. *„Na rozdíl od odečtu pohřebného, z přiznaných nákladů se neodečítají ty částky, které byly získány od pojišťovny v případě smrti pozůstalým z titulu smluvního pojištění.“*⁴⁹

V roce 2006 byl přijat zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který má do budoucna upravovat oblast nákladů pohřbu. Měl nabýt účinnosti k 1. 1. 2013, ale jeho účinnost byla posunuta o dva roky na 1. 1. 2015. Dle ustanovení § 26 tohoto zákona, který můžeme považovat za pracovněprávní předpis ve smyslu ustanovení § 3 nařízení vlády č. 285/1995 Sb., je vynechán pojem „přiměřené náklady“. Zákon v § 26 odst. 2 a 3 uvádí taxativní výčet nákladů pohřbu. Zákon stanoví maximální limit náhrady nákladů pohřbu na desetinásobek pohřebného (5.000 Kč), tudíž by se jednalo o 50.000 Kč, jako nejvyšší přípustné náklady na pohřeb, které by škůdce musel uhradit. Jelikož v tomto zákoně bude vypuštěn pojem „přiměřené náklady“ a je uveden taxativní výčet nákladů pohřbu, bude zde docházet ke kolizi s NOZ. Můžeme na

⁴⁸ Oprávněná osoba může být i osoba bez jakéhokoliv příbuzenského vztahu k zemřelému.

⁴⁹ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 2. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006.

zákon č. 266/2006 pohlížet jako na lex specialis k NOZ? Jelikož ještě nenabyl účinnosti, můžeme zatím jen spekulovat, jak bude tento rozpor vyřešen.

4. 3. 4 Peněžité dávky

Peněžité dávky, které mají souvislost se ztrátou na výděлку popř. ztrátou na důchodu upravuje § 2962 - § 2965. Rozlišujeme ztrátu na výděлку během pracovní neschopnosti a po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě. Pokud je přiznána ztráta na výděлку, je hrazena formou peněžitého důchodu neboli renty.

Ztráta na výděлку během pracovní neschopnosti

Při pracovní neschopnosti je osobě vyplácena nemocenská dávka (nemocenská), která je definována v Zákoně č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Náhrada ztráty na výděлку během pracovní neschopnosti se vypočítá jako rozdíl mezi jeho průměrným příjmem a nemocenskou. Náhrada má za účel nahradit příjem, kterého jsme nedosáhli, z důvodu pracovní neschopnosti, které nastalo v souvislosti s poškozením.

Ztráta na výděлку po skončení pracovní neschopnosti či invaliditě

Do této náhrady se dle ustanovení § 2963 NOZ zahrnuje ujma, která poškozenému vznikla z toho důvodu, protože kvůli poškození nemůže dosahovat takového výděлку, kterého by dosahovat mohl, kdyby ke škodě nedošlo. Také se v této náhradě zohledňuje ujma, kdy poškozený musel kvůli snížené výdělečné schopnosti přejít na práci, která je hůře placená.

Výpočet této náhrady se provede, jako rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního důchodu. V této souvislosti se musíme zaobírat pojmem „průměrný výdělek“⁵⁰. Tento pojem zahrnuje jak výdělečnou činnost tak nevýdělečnou činnost v okamžiku vzniku ujmy. Nejčastěji půjde o průměrný plat/mzdu osoby

⁵⁰ K výpočtu průměrného výděлку použijeme nařízení vlády č. 258/1995 Sb., v § 2 nalezneme odkaz na § 275 262/2006 Sb., zákoníku práce a § 17 zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výděлку, ve znění pozdějších předpisů

ze závislé činnosti. V případě podnikatelů se berou v potaz příjmy z podnikatelské činnosti. Stanovení průměrného příjmu u těchto činných osob získáme v případě zaměstnanců např. z výplatních pásek a co se týče podnikatelů z daňového přiznání. Obtížnější stanovení průměrné mzdy je u osob, které sice pracují, ale svoji práci nezpeněžují na trhu práce (např. v domácnosti). Podobně nesnadné je určit výdělek u osob, u kterých dojde k prodloužení či ukončení přípravy na povolání a vstup do produktivního života.

Samozřejmě, že se výše náhrady musí posuzovat konkrétně u každého jednotlivého případu. V případě sporu nese důkazní břemeno poškozený, to on musí prokázat skutečnosti, z nichž lze výši pravděpodobného výdělku stanovit.

Náhrada za ztrátu na výdělku během i po skončení pracovní neschopnosti jsou dvě na sobě nezávislá práva, která se také zvlášť promlčují. Dle judikátu se *„občanskoprávní nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě se promlčuje jako celek, nikoliv jen nároky na jednotlivá měsíčně se opětvující plnění z něj vyplývající, poskytovaná ve formě peněžitého důchodu“*.⁵¹

Další novinkou v NOZ je úprava tzv. dlouhodobě zvýšených životních potřeb v § 2963 odst. 1 NOZ. Za tyto potřeby můžeme označit např. zvýšené náklady za dietní stravu, která v současnosti spadá pod náklady léčení, které ovšem nelze přiznat do budoucna, avšak dle NOZ je lze započítat do peněžitého důchodu, který bude přiznán v důsledku poškození škůdcem.

Dále také soud při rozhodování o výši renty bere do úvahy valorizaci platu či mezd v daném oboru poškozeného.

Z důvodu platební neschopnosti, která může u škůdce potažmo dlužníka nastat, může soud určit, jakým způsobem musí škůdce zajistit pohledávku na peněžité důchod. Toto je velice racionální krok zákonodárců vzhledem k velkému nárůstu nesolventních osob. Z hlediska poškozeného je to pojistka, že přiznaná výše peněžitého důchodu se mu opravdu dostane a nebude muset např. za 5 let opět stát u soudu kvůli exekučnímu příkazu.

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.05.2006, sp. zn. 25 Cdo 401/2005.

Ztráta na důchodu

Ztrátu na důchodu nalezneme v § 2964. Je jednou z forem ztráty na výdělků. Ztráta na důchodu spočívá v tom, že při vyměřování důchodu se bere v potaz „pouze“ průměrný měsíční příjem, ale bez zahrnutí náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou poškozený pobíral v době, která se započítává do důchodu. Jednoduše řečeno, kdyby se osobě nestala ujma na zdraví, vypočítával by se jí důchod z výplat, které vydělala, ale v důsledku úrazu, nemůže pracovat a tak má nižší měsíční příjem, z kterého se důchod vyměřuje, potažmo i nižší důchod. Tento rozdíl by měl škůdce poškozenému nahradit.

Novum je v § 2965, kdy je přiznána peněžité náhrada i 3. osobě, pro kterou poškozený bezplatně pracoval a která v důsledku poškození zdraví již u této 3. osoby nemůže pracovat.

Náklady na výživu pozůstalým

Právo na náklady spojené s výživou, lze nárokovat po smrti živitele. A to živitele, který měl tuto povinnost stavenou soudem či ji plnil zcela dobrovolně. Také není relevantní, zda pozůstalá osoba byla se zesnulým v příbuzenském vztahu. *„Při výpočtu náhrady se vychází z průměrného výdělků zemřelého, náhrada nákladů na výživu pozůstalým nebo jiným osobám však nesmí úhrnem převýšit to, co by zemřelému náleželo jako náhrada za ztrátu na výdělků, případně na důchodu.“*⁵² Při výpočtu se vychází z čistého průměrného výdělků zesnulého. Náhrada se vypočte tak, že se vezme do úvahy, kolik by zesnulý pravděpodobně uhradil na nákladech pozůstalých osob a odečte se, kolik dostanou pozůstalí vyplaceno na dávkách důchodového zabezpečení z důvodu úmrtí této osoby (např. vdovský či sirotčí důchod).

Určení rozsahu náhrady nákladů na výživu pozůstalých se řídí nejen rozsahem zákonné vyživovací povinnosti zemřelého, ale vychází také z částek, které zemřelý na výživu skutečně přispíval.⁵³ Přispívání na výživu musí vykazovat

⁵² § 2967 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1161/2000.

jisté znaky stálosti či pravidelnosti, nesmí se jednat o příspěvky jednorázové či nahodilé.

Změnu přináší § 2966 odst. 2 NOZ, který umožňuje soudu přiznat „ze slušnosti“ příspěvek i jiné osobě, než té, která má právo na náhradu výživy. K tomu, aby soud příspěvek přiznal, je nezbytné, aby byl příspěvek poskytován této jiné osobě již před smrtí zemřelého, ačkoliv k tomu zemřelý nebyl povinný.⁵⁴

Při určování nároku na dávku se posuzuje každý jednotlivý nárok pozůstalé osoby samostatně bez vazby na ostatní, každá osoba jedná svým jménem a pro svou osobu. Výjimkou jsou nezletilé děti, které jednají v zastoupení. Při projednávání nároku na dávku se bere do úvahy, jak dlouho by usmrcený žil nebo poskytoval finanční zajištění osobám, které o dávku mohou ze zákona žádat.

Odbytné

Je v NOZ definována v § 2968, jež je obdobou § 449a současného občanského zákoníku. Poskytnutí odbytného znamená, že poškozený požádá soud, aby částky, které mají být vyplaceny formou rent, byly vyplaceny jednorázově.

„Nesporná výhoda jednorázového odškodnění může být ta, že povinný (tedy škůdce) má jistou výši svého plnění, kdežto v případě renty může docházet k valorizaci. Pro oprávněného (poškozeného či pozůstalé) je výhoda spatřována v tom, že peněžní prostředky dostane předem a bude je moci účelně využít.“⁵⁵

⁵⁴ ELIÁŠ, Karel. Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek. Praha: Linde, 2008, 1243 s. ISBN 978-80-7201-687-7. str. 1031.

⁵⁵ ELIÁŠ, Karel. Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek. Praha: Linde, 2008, 1243 s. ISBN 978-80-7201-687-7.s. 1039 – 1040.

5. Pojišťovnictví

Nejdříve než se začnu zabývat dalším z cílů mé diplomové práce tj. změnou právní úpravy v odvětví pojišťovnictví po nabytí účinnosti Nového občanského zákoníku, sluší se vymezit některé základní pojmy, které se v tomto odvětví běžně používají. Co vlastně znamená slovo pojišťovnictví.

Problematika pojišťovnictví je řazena do práva pojišťovacího. Pojem pojišťovnictví je v našem právním řádu používán, avšak není v právních předpisech vymezen. Pojišťovnictví lze vymezit jako specifické odvětví ekonomiky, které zabezpečuje finanční eliminaci rizik ovlivňujících činnost lidí. Pojišťovnictví představuje systém a pravidla provozování činností spadajících do tohoto odvětví, a to včetně podmínek provozování pojišťovací činnosti a působnosti dohledu v pojišťovnictví. Základním úkolem a účelem pojišťovnictví je prostřednictvím pojišťovací činnosti vytvářet a rozdělovat speciální peněžní rezervy a fondy a v rámci stanovených pravidel je užívat k uhrazení pojistných potřeb vznikajících z nahodilých událostí v závislosti na působení pojištěného rizika.⁵⁶

Sami však nemůžeme ovlivnit vznik nahodilých událostí, ale můžeme se bránit před pojistným nebezpečím či pojistným rizikem a to formou pojištění.

Pojem pojistného nebezpečí je obecně vymezen v zákoně o pojistné smlouvě jako „*možná příčina vzniku pojistné události*“⁵⁷ avšak jednotlivé typy možných nebezpečí nikde v zákoně nenajdeme. Dříve byla uvedena ve vyhlášce č. 11/1983 Sb., o pojistných podmínkách pro pojištění majetku, zrušená vyhláškou č. 125/1995 Sb. Dnes musí být obsažena v pojistné smlouvě, resp. v pojistných podmínkách této smlouvy. Jedná se např. o požár, povodeň, zemětřesení, ale také krádež, zpronevěru atd.

Zákon o pojistné smlouvě dále definuje také pojistné riziko, jako „*míru pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím*“⁵⁸. Riziko je tedy možnost odchýlení se od stavu, který v budoucnu předpokládáme nebo požadujeme a tato možnost může nastat s určitou pravděpodobností která je měřitelná. Závisí na mnoha proměnných faktorech jako je např. čas či

⁵⁶ ŠKOPOVÁ, Věra. *Pojistné právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek. Přepřacované 1. vyd.* Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997, 180 s. ISBN 80-707-9488-7. str. 13.

⁵⁷ § 3, písm. l) zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.

⁵⁸ § 3, písm. m) zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.

prostor. Změna může být samozřejmě pozitivní či negativní např. u cenných papírů se jejich tržní cena pohybuje výše než jsme čekali nebo je naopak riziko, že cena bude nižší.

„Rizika na která se pojištění vztahuje bývají pečlivě vymezena ve smlouvě a pokud má být proplaceno pojistné, musí příčina škody přesně odpovídat stanoveným podmínkám. Proto je nutné, aby jejich stanovení bylo jednoznačné. Další podmínka vyžaduje vyčíslitelnost škody. Na to, aby mohla být škoda proplacena je nezbytné umět určit, k jak vysoké škodě došlo. Určení výše škody by mělo být v ideálním případě objektivní. Toto je celkem snadné dojde-li k poškození nějakého majetku, obtížnější je to však např. u lidského zdraví, kdy je hodnocení do jisté míry individuální. Přesto i úraz nebo úmrtí se zahrnují do pojistitelných rizik, vyčíslení škody se pak řeší pomocí sazebníků či tabulek, které si každá pojišťovna stanovuje sama a podle kterých škody oceňují. Riziko je pro pojišťovnu ekonomicky přijatelné, pokud nijak neohrozí její ekonomickou stabilitu, musí být pro pojišťovnu časově i objemově zvládnutelné.“⁵⁹

Poslední podmínkou je nahodilost. Realizace rizika musí být náhodná, to že k pojistné události dojde je možné, nesmí to však být jisté. Výjimkou je pouze životní pojištění při současném pojištění smrti a dožití, kde k vyplacení pojistné částky jistě dojde, pouze není známo kdy.

Je na každém z nás zda bude zcela ignorovat tyto hrozby, avšak následné škody pak musí hradit z vlastních prostředků nebo druhou možností je pojistit se proti těmto možným následkům a tím pádem přenést (transformovat) riziko na pojišťovnu. Pojištění lze tedy chápat jako dvoustrannou smlouvu uzavřenou mezi pojistníkem a pojistitelem, kdy pojistník se zavazuje zaplatit stanovené pojistné a na straně druhé pojistitel přebírá možné riziko, které spočívá v tom, že v případě pojistné události vyplatí pojistné osobě ve smlouvě uvedené.

Princip pojištění

Obecně pojištění stojí na 3 principech a to:

- princip solidarity
- princip podmíněné návratnosti

⁵⁹ ČEJKOVÁ, Viktória a Svatopluk NEČAS. *Pojišťovnictví: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek.* Přepřacované 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 129 s. ISBN 80-210-3990-6. str.. 18

- princip neekvivalentnosti

Princip solidarity v podstatě znamená, že vybrané pojistné od plátců pojištění se shromažďuje do finančních rezerv pojišťovny. Pojistník zároveň souhlasí s tím, že z této rezervy bude vypláceno pouze těm, u kterých nastane pojistná událost. Výše individuálních příspěvků je přitom závislá na riziku.

Princip podmíněné návratnosti značí, že náhrada škody v případě škodového pojištění nebo obnosu v případě obnosového pojištění bude vyplacena pouze v případě pojistné události a ve výši, která je uvedena v pojistné smlouvě. Pokud k pojistné události nedojde, nedochází ani k vyplacení peněžních prostředků.

Princip neekvivalentnosti stojí na principu, že si zásadně nemusí odpovídat výše zaplaceného pojistného a výše vyplacených peněžních prostředků v případě pojistné události. Subjekt může obdržet mnohem více peněžních prostředků než vložil, ale také samozřejmě méně.

5. 1 Vývoj právní úpravy pojišťovnictví

V minulosti byla právní úprava roztržena v několika právních předpisech. Samozřejmě docházelo také k vývoji v čase. Pojišťovny pak museli pracovat s několika různými předpisy podle toho zda se jednalo o pojistné smlouvy uzavřené za účinnosti starého zákona či pojistné smlouvy dle nových podmínek. V následující části se budu věnovat tomu, jak se tato právní úprava vyvíjela.

Právní úprava pojistné smlouvy byla až do 31. 12. 2004 obsažena v Zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „současný občanský zákoník“)⁶⁰. S účinností od 1. ledna 2005 je problematika pojistné smlouvy, jednotlivých forem a druhů pojištění upravena v zákoně č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. V § 1 tohoto zákona je zakotven princip speciality zákona o pojistné smlouvě ve vztahu k občanskému zákoníku a tímto mají ustanovení v zákoně o pojistné smlouvě přednost před úpravou v občanském zákoníku. To platí i pro soukromoprávní úpravu v pojištění podnikatelů, jestliže jde o vztahy mezi pojistitelem a jiným podnikatelem.⁶¹

Zákon o pojistné smlouvě dále také řeší specialitu zvláštních zákonů, které upravují především povinné smluvní pojištění. Zákon o pojistné smlouvě se tedy subsidiárně použije pokud daná právní úprava není ve zvláštním zákoně uvedena. Jedná se např. o Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla nebo zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách v oblasti cestovního ruchu.

Takže za přelomový můžeme označit rok 2005. Do tohoto data se oblast pojišťovnictví řídila následujícími právními předpisy:

- Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,
- Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.

Od začátku roku 2005 vešly v účinnost následující zákony:

- Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě,

⁶⁰ Úprava pojistné smlouvy byla obsažena v hlavě patnácté. Občanský zákoník stanovil, že zvláštní právní předpis může uložit povinnost uzavřít pojistnou smlouvu. Také pojištění může vzniknout bez uzavření pojistné smlouvy a to na základě jiné skutečnosti za podmínek uvedených ve zvláštním předpise (zákonné pojištění). Neobsahují-li předpisy upravující zákonné pojištění zvláštní úpravu použije se subsidiárně občanský zákoník.

⁶¹ Pojištění tak spadá do oblasti absolutních neobchodů.

- Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech,
- Zákon č. 39/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví,
- Zákon č. 47/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.

Nutno dodat, že nešlo ze dne na den přepracovat všechny pojistné smlouvy a tak došlo k rozdvojení právní úpravy u pojistných smluv. Smlouvy uzavřeny před 1. lednem 2005 se nadále řídily ustanoveními občanského zákoníku, smlouvy po tomto datu se řídily zákonem o pojistné smlouvě.

Dalším významným rokem byl rok 2009. Byl přijat nový zákon o pojišťovnictví č. 277/2009, který nabýval účinnosti k 1. lednu 2010. Tento zákon nahrazoval starý zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví. V tomto zákoně došlo ke změně uspořádání právní úpravy činnosti pojišťoven. Důvodem přijetí nového zákona o pojišťovnictví byl vstup České republiky do EU. Z toho vyplývala nutnost úpravy pojišťovnictví tak, aby byla v souladu s právními předpisy EU. V následující části rozeberu nejdůležitější zákony z oboru pojišťovnictví, které jsem popisovala výše a to z toho důvodu, aby bylo zřejmé, které instituty z těchto zákonů byly převzaty do NOZ

5. 1. 1 Zákon o pojistné smlouvě ⁶²

Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě nabyl účinnosti k 1. 1. 2005. Některá vybraná ustanovení - § 23 odst. 4 až 6, § 30, 42, 63, § 64 až 67 a § 70 nabyla účinnosti již 1. 5. 2004 spolu se vstupem České republiky do Evropské Unie. Tato vybraná ustanovení se týkají např. úpravy soupojištění, pojištění právní ochrany, informací poskytovaných zájemci a pojistníkovi apod.

Zákon je rozdělen do sedmi částí:

- Pojistná smlouva
- Změna občanského zákoníku

⁶² Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.

- Změna zákona o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu
- Změna zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním
- Část pátá - zrušená
- Přejícná ustanovení
- Účinnost

První a nejobsáhlejší část se věnuje pojistné smlouvě, jejímu vzniku, změně a zániku.

Hned na začátku zákona je v § 1 vyjádřena subsidiarita občanského zákoníku, která spočívá v tom, že pokud v zákoně o pojistné smlouvě není něco upraveno použije se ustanovení zákoníku občanského.

Také jsou zde vymezeny hlavní pojmy používané při uzavírání pojistné smlouvy. Dále upravuje práva a povinnosti účastníků pojištění. V dalších částech se věnuje rozdělení pojištění na obnosové a škodové, pojištění věcí a jiného majetku, pojištění osob. Tyto druhy pojištění jsou rozvedeny v následující části práce.

Další část zákona se věnuje ustanovením, které tato právní norma mění. Nejzásadnější z nich je rozdvojení právního režimu pojistných smluv. Smlouvy uzavřené před 1. 1. 2004 se nadále řídí ustanoveními hlavy patnácté občanského zákoníku. Pojistné smlouvy uzavřené po tomto datu upravuje zákon o pojistné smlouvě. Nutno dodat, že pro uzavření smlouvy není rozhodující počátek pojištění, ale okamžik uzavření pojistné smlouvy.

Nutno zmínit, že pojistná smlouva je také upravena právem Evropské unie, zejména Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 593/2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, známého pod označením Řím I.⁶³

⁶³ Úřední věstník, L – 177, 4. července 2008

5. 1. 2 Zákon o pojišťovnictví⁶⁴

Tento zákon novelizoval zákon č. 363/1999 Sb., s účinností od 1. ledna 2010. Jeho hlavním cílem je sladit a zakomponovat právní předpisy komunitárního práva Evropské unie do našeho právního řádu. Také upravuje podmínky provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti a výkon dohledu v pojišťovnictví.⁶⁵

Zákon je rozdělen do sedmi částí:

- Obecná ustanovení
- Provozování činností v pojišťovnictví
- Dohled v pojišťovnictví
- Mlčenlivost
- Společná ustanovení
- Zmocňovací, přechodná a zrušovací ustanovení
- Účinnost

Část obecná ustanovení vymezuje v § 1 rozsah působnosti této právní normy. Zákon o pojišťovnictví se ale nevztahuje na každou pojišťovací činnost. V § 2 jsou uvedeny činnosti, které jsou vyňaty z působnosti tohoto zákona. Jsou jimi provádění nemocenského pojištění, důchodového pojištění, penzijního připojištění se státním příspěvkem, zaměstnanecké penzijní pojištění, úrazové pojištění zaměstnanců, veřejné zdravotní pojištění a další činnosti.

§ 3 vymezuje základní pojmy jako je pojišťovna, zajišťovna, pojišťovací a zajišťovací činnost dále také rozděluje pojištění na životní a neživotní.

Druhá část se věnuje provozování činnosti v pojišťovnictví. Tato část přesně vymezuje podmínky, které musí pojišťovna splnit, aby mohla provozovat pojišťovací⁶⁶ činnost. Na území ČR může provozovat pojišťovací činnost pouze:

- tuzemská pojišťovna s povolením k této činnosti udělenou ČNB,
- pojišťovna z jiného členského státu a to na základě práva zřizovat pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby,

⁶⁴ Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

⁶⁵ § 1 odst. 1 zákona č. 39/2009 Sb., o pojišťovnictví

⁶⁶ Přiměřeně se použije také pro zajišťovací činnost

- pojišťovna z třetího státu s povolením k této činnosti udělenou ČNB.

Pojišťovny mohou na území České republiky provozovat pouze povolenou činnost. Při provozování povolené činnosti musí pojišťovna dodržovat pravidla obezřetného podnikání.⁶⁷ Spolu se zajištěním obezřetného řízení činnosti požaduje zákon prokázání důvěryhodnosti osoby, která je oprávněna takovou činnost vykonávat. Důvěryhodnost se požaduje jak u fyzické osoby tak u osoby právnické. Dalším institutem zde upraveným je požadavek na vytvoření a udržování řídicího a kontrolního systému, vyhodnocování informací z tohoto systému a včasné přijímání opatření k zachování stabilního vývoje pojišťovny. V této části jsou také upraveny požadavky na tvorbu a použití technických rezerv. Tvorba rezerv u odvětví životních pojištění je trochu jiná než u odvětví neživotních pojištění. Další podmínkou provozování pojišťovací činnosti je solventnost neboli finanční zdraví pojišťovny. S touto problematikou také souvisí i tzv. garanční fond, který představuje 1/3 hodnoty požadované míry solventnosti. Zákon také stanovuje požadavek na odpovědného pojistného matematika.

Třetí část obsahuje ustanovení o dohledu v pojišťovnictví. Dohledem v pojišťovnictví je rozhodování a kontrolní činnost v zákonem o pojišťovnictví stanoveném rozsahu prováděné ČNB, činnosti s tím související a soubor nástrojů určených k jeho výkonu. *„Kontrolní činností ČNB je pak kontrola dodržování zákonem o pojišťovnictví nebo jiným právním předpisem stanovených pravidel regulujících provozování činností v pojišťovnictví formou dohledu na místě nebo na dálku, zahrnující zejména kontrolu hospodaření pojišťovny nebo zajišťovny, její platební schopnosti, tvorby technických rezerv, včetně matematických rezerv, finančního umístění, dodržování administrativních postupů a postupů účtování a funkčnosti a efektivnosti řídicího a kontrolního systému.“*⁶⁸ Dohled v pojišťovnictví tedy vykonává ČNB, avšak regulátorem je Ministerstvo financí. Též jsou v této části upraveny opatření v případě, že pojišťovna neplní své povinnosti. V případě porušení povinností ze strany pojišťovny může ČNB nařídit, po stanovení lhůty k nápravě, některá nápravná opatření jako je např. změna osoby prokuristy či

⁶⁷ Slovo podnikání je nutné brát v širším slova smyslu, jelikož provozování pojišťovací činnosti je možné i na neziskovém principu. Tato činnost pak není podnikáním, jak ji charakterizuje náš právní řád v obchodním zákoníku.

⁶⁸ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 351 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-455. str. 140

odpovědného pojistného matematika, nařízení ozdravného plánu, zavedení nucené správy či pozastavení oprávnění k uzavírání pojistných smluv. Ze strany ČNB je zde upravena její informační povinnost vůči orgánům jiných členských států a případy, kdy může odejmout povolení k činnosti pojišťovně.

Čtvrtá část definuje pojem mlčenlivost, povinnost jejího zachování u osob činných pro pojišťovnu a dalších osob a také výjimky, kdy lze tuto povinnost porušit.

Část týkající se společných ustanovení upravuje např. pojmy velká pojistná rizika v neživotním pojištění a informační povinnost pojišťovny v případě pohromy.

V předposlední, šesté části, nalezneme odkazy na zrušené zákony a vyhlášky tímto zákonem a případy, které ČNB upraví vyhláškou.

Poslední část obsahuje datum účinnosti tohoto zákona a podpis příslušných osob.

5. 1. 3 Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech⁶⁹

Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2005. Obsahuje 3 části:

- Pojišťovací zprostředkovatelé a samostatní likvidátoři pojistných událostí
- Změna živnostenského zákona
- Účinnost

První část zákona obsahuje v podstatě veškerou materii zákona. Část druhá a třetí zahrnuje pouze pár ustanovení.

Tento zákon upravuje podmínky provozování zprostředkovatelské činnosti v pojišťovnictví. Právní úprava je již v souladu se závazky České republiky vůči Evropské Unii v oblasti přizpůsobování se národní právní úpravy komunitárnímu právu. Zákonem o pojišťovacích zprostředkovatelích se současně upravuje činnost samostatných likvidátorů pojistných událostí, která je však plně národní úpravou, neboť komunitární právo tuto činnost neharmonizuje. Prováděcím předpisem k tomuto zákonu je vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů.

I přes veškerou snahu zákonodárců Evropské unie, kteří vydávali v této oblasti směrnice⁷⁰ či doporučení⁷¹, neměli zprostředkovatelé pojištění a zajištění právo svobodného usazování a volného pohybu. Skutečnost, že zprostředkovatelé pojištění doposud nemohli pracovat neomezeně všude ve Společenství, brzdilo fungování jednotného pojistného trhu. Toto se však změnilo směrnicí 2002/92/EC Evropského parlamentu a Rady, o zprostředkování pojištění ze dne 9. prosince 2002, která jim toto právo zaručovala.

Zákon v souladu s právem Evropských společenství upravuje podmínky podnikání pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí, upravuje podmínky zahájení činnosti pojišťovacích zprostředkovatelů na základě práva zřizovat pobočky nebo dočasně poskytovat služby. Také zřizuje registr, do kterého se musí pojišťovací zprostředkovatelé a

⁶⁹ Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech

⁷⁰ Směrnice 77/92/EHS

⁷¹ Doporučení 92/48/EHS

samostatní likvidátoři zapsat – je to základní podmínkou k výkonu jejich činnosti. Registr vede ČNB. A na závěr upravuje výkon dohledu nad činností osob zapsaných v registru.

Dále zákon obsahuje výklad základních pojmů, které je nutné znát pro dobrou orientaci v dané problematice.

Dle zákona se pojišťovací zprostředkovatelé člení na:

- vázané pojišťovací zprostředkovatele,
- podřízené pojišťovací zprostředkovatele,
- výhradní pojišťovací agenty,
- pojišťovací agenty,
- pojišťovací makléře,
- pojišťovací zprostředkovatele, jejichž domovským státem není Česká republika.

Jak již sám název vypovídá, pojišťovací zprostředkovatel se zabývá zprostředkovatelskou činností v pojišťovnictví, která má vyústiti v uzavření pojistné smlouvy. Tato činnost je definována v § 3 Zákona o pojišťovnictví jako činnost spočívající v:

- předkládání návrhů na uzavření pojistných smluv nebo zajišťovacích smluv,
- provádění přípravných prací směřujících k uzavření pojistných nebo zajišťovacích smluv
- uzavírání pojistných nebo zajišťovacích smluv jménem a na účet pojišťovny nebo zajišťovny, pro kterou je tato činnost vykonávána, nebo
- pomoci při správě pojištění a vyřizování nároků z pojistných nebo zajišťovacích smluv

Všichni zprostředkovatelé musí být zapsáni v registru, který ve ČNB. Tyto osoby musí také splňovat podmínky důvěryhodnosti. Fyzická osoby je důvěryhodná pokud je plně způsobilá k právním úkonům, bezúhonná⁷², na její majetek není a ani nebylo vydáno rozhodnutí o úpadku či prohlášen konkurz na právnickou osobu jejímž je statutárním členem, nebylo jí odejmuto povolení k provozování činnosti pojišťovacího zprostředkovatele nebo samostatného

⁷² Bezúhonnost znamená, že není a ani nebyla v posledních 10-ti letech přede dnem podání žádosti o registraci pravomocně odsouzena pro trestný čin proti majetku, pro trestný čin hospodářský nebo pro jiný úmyslný trestný čin nebo jejíž odsouzení pro tyto trestné činy bylo zahlazeno nebo se na ni z jiného důvodu hledí, jako by nebyla odsouzen.

likvidátora pojistných událostí pro porušení podmínek stanovených zákonem o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech.

Samostatný likvidátor pojistných událostí je fyzická nebo právnická osoba, která uzavřela s pojišťovnou smlouvu, na jejímž základě prování šetření nutné ke zjištění její povinnosti plnit z jí uzavřených pojistných smluv a ke zjištění rozsahu této povinnosti. *„Likvidací pojistné události se rozumí soubor činností spojených s vyřizováním pojistné události, který počíná zahájením šetření nutného ke zjištění povinnosti pojišťovny plnit a rozsahu této povinnosti a končí stanovením výše pojistného plnění.“*⁷³

Samostatný likvidátor pojistných událostí musí být po celou dobu výkonu své činnosti pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem této činnosti s limitem pojistného plnění nejméně ve výši odpovídající hodnotě 500 000 eur na každou pojistnou událost, v případě souběhu více pojistných událostí v jednom roce nejméně ve výši odpovídající hodnotě 1 000 000 eur.⁷⁴

5. 1. 4 Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla⁷⁵

Rozsah pojistného krytí tohoto pojištění jinak také nazývaného „povinného ručení“ je vzhledem k charakteru tohoto pojištění určen přímo zákonem. Ten vyjmenovává, na jaké škody se pojištění vztahuje a na které se naopak pojištění nevztahuje. Mimo výluky z pojištění existují také případy, kdy pojišťovna poškozenému pojistné plnění poskytne, ale má právo požadovat po pojištěném náhradu tohoto plnění. Jedná se o tzv. regresní nárok, na základě kterého vzniká regresní vztah mezi pojistitelem a pojištěným.

Regresní nárok vzniká pojistiteli za předpokladu, že pojištěný:

- způsobil škodu úmyslně,

⁷³ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 351 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-455. str.191

⁷⁴ § 10 odst. 4 Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech.

⁷⁵ Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.

- porušil základní povinnost týkající se provozu na pozemních komunikacích a toto porušení bylo v příčinné souvislosti se vznikem škody, za kterou pojištěný odpovídá,
- způsobil škodu provozem vozidla, které použil neoprávněně.⁷⁶

Významné jsou i výše limitů pojistného plnění pro jednotlivé druhy škod. Aby pojišťovny nenabízely své pojistné produkty s příliš nízkými limity, stanoví zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla minimální limity pojistného plnění. Pro škody na zdraví je minimální limit pojistného plnění 35 mil. Kč na každého zraněného nebo usmrceného včetně náhrady nákladů vynaložených na péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění a regresního nároku. Minimální limit pojistného plnění pro majetkové škody a škody mající povahu ušlého zisku je také 35 mil. Kč bez ohledu na počet poškozených. Převyšuje-li součet nároků uplatněných více poškozenými limit pojistného plnění uvedený v pojistné smlouvě, pojistné plnění se každému z nich snižuje v poměru tohoto limitu k součtu nároků všech poškozených.

Zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou z provozu vozidla byla zřízena Česká kancelář pojistitelů. Jedná se o profesní organizaci, jejíž členy jsou všechny pojišťovny, které mohou provozovat povinné ručení na území České republiky. V současné době se jedná o 14 pojišťoven.

Mezi nejvýznamnější povinnosti ČKP dle zákona 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou z provozu vozidla patří:

- správa garančního fondu
- provozování hraničního pojištění
- zabezpečení splnění úkolů souvisejících s členstvím Kanceláře v Radě kancelářů
- uzavírání dohod s kanceláři pojistitelů cizích států, informačními středisky a orgány pověřenými v jiných členských státech vyřizováním žádostí o náhradní plnění a zabezpečování úkolů vyplývajících z těchto dohod
- spolupráce se státními orgány ve věcech týkajících se pojištění odpovědnosti

⁷⁶ CIPRA, Tomáš. *Finanční a pojistné vzorce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 374 s. ISBN 80-247-1633-X. str. 54

- podílení se na předcházení škodám v provozu na pozemních komunikacích a na předcházení pojistným podvodům v pojištění souvisejícím s provozem vozidel.⁷⁷

Členské pojišťovny jsou povinny platit Kanceláři příspěvky, které jsou použity k zabezpečení její činnosti. Z příspěvků členů, z hraničního pojištění, které ČKP provozuje, a z přijatých náhrad a příspěvků je tvořen *garanční fond*. Tento fond poskytuje plnění hlavně za škody:

- způsobené provozem nezjištěného vozidla, za kterou odpovídá nezjištěná osoba (majetková škoda a škoda na ušlém zisku vzniklá v souvislosti se škodou na majetku je hrazena pouze, pokud přesáhla 10 000 Kč a byla-li s touto škodou poškozenému způsobena i závažná škoda na zdraví)
- způsobené nepojištěným vozidlem
- způsobené vozidlem pojištěným u pojistitele, který je v úpadku a nemůže tuto škodu uhradit
- způsobené vozidlem cizího státu pojištěným hraničním pojištěním
- způsobené vozidlem cizího státu s platnou zelenou kartou

Kancelář má vůči osobám, které odpovídají za škodu způsobenou nezjištěným vozidlem nebo vozidlem bez pojištění odpovědnosti, právo na náhradu toho, co za tyto osoby plnila.

Česká kancelář pojistitelů také zajišťuje provozování tzv. hraničního pojištění. Hraniční pojištění je pojistná smlouva o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem cizozemského vozidla. Toto pojištění je při vstupu na území ČR povinen uzavřít každý řidič vozidla cizího státu, který není držitelem platné zelené karty, nebo nemá sjednáno pojištění odpovědnosti, které je zaručeno kanceláří pojistitelů cizího státu. Hraniční pojištění se sjednává na pojistnou dobu 15 dní a vztahuje se na škody způsobené provozem cizozemského vozidla, k nimž došlo na území ČR, jiného členského státu EU anebo některého jiného státu EHP nebo Švýcarska.

⁷⁷ Česká kancelář pojistitelů [online].www.ckp.cz

6. Nároky pojištěných dle NOZ

Druhy pojištění

Na začátku této kapitoly stručně vymezím jednotlivé druhy pojištění, které jsou uvedeny ve zvláštních zákonech, ale podrobněji se budu věnovat těm druhům, které jsou uvedeny v NOZ.

Ke dni nabytí účinnosti NOZ dojde ke zrušení 1. a 2. části zákona 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a dojde k převzetí této úpravy NOZ.

Veřejné versus soukromé pojištění

Pojištění lze dělit z hlediska způsobu financování na sociální pojištění, které obsahuje krytí rizik majících sociální charakter ve státem daném rozsahu – někdy nazýváno veřejným pojištěním, a na pojištění komerční či soukromé, které zahrnuje krytí rizik subjektů na základě jejich rozhodnutí nebo potřeb a má za úkol stabilizaci jejich ekonomické úrovně a uplatnění odpovědnosti za jejich vlastní finanční stabilitu a sociální situaci.

Do oblasti veřejného pojištění patří sociální pojištění, které se dále rozpadá na pojištění důchodové a nemocenské. Důchodové pojištění je upraveno Zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje postavení osob v případě ztráty příjmů v důsledku stáří, dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a úmrtí živitele rodiny. Z důchodového pojištění jsou vypláceny dávky na starobní důchod, pozůstalostní důchod vdovský, vdovecký a sirotčí a také důchod invalidní plný či částečný.

Nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Na základě tohoto zákona jsou vypláceny následující dávky: nemocenské, ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Zákon samozřejmě upravuje okruh osob, které jsou povinny se pojištění účastnit jakož i organizaci evidence a výplatu dávek.

Zdravotní pojištění je upraveno především zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje

rozsah a podmínky veřejného zdravotního pojištění. V prvních částech zákona jsou vymezeny pojmy pojištěnec a plátce pojistného a také jejich práva a povinnosti. Dále upravuje podmínky poskytování hrazených služeb. V poslední době je diskutován také regulační poplatek, který tento zákon upravuje jako cenu, kterou je pojištěnec povinen zaplatit poskytovateli hrazených služeb, souvisejících se zdravotnictvím. Osobně si myslím, že zavedení poplatku má své kladné i záporné stránky, které však z mého pohledu převažují, ale pokud bude placení poplatku stanoveno zákonem, nezbývá nám než se s tím smířit a zaplatit.

Životní versus neživotní pojištění

Do životního pojištění patří pojistná odvětví uvedená v části A přílohy č. 1 k zákonu o pojišťovnictví. V této práci jsou uvedena v příloze č. 1. Do tohoto odvětví patří např. pojištění pro případ smrti, pojištění důchodu, pojištění úrazu nebo nemoci jako doplňkové pojištění k pojištění podle části A, svatební pojištění.

Do neživotního pojištění patří pojistná odvětví uvedená v části B přílohy č. 1 k zákonu o pojišťovnictví, která jsou vyjmenována v příloze č. 2 této práce. Do těchto odvětví patří např. úrazové pojištění, pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z provozu motorového a jeho přípojného vozidla, z činnosti dopravce a mnohá další.

6. 1 Formy vzniku pojištění

Formy pojištění vyjadřují způsob vzniku pojištění, tj. na základě jakých právních skutečností pojištění vzniklo. Dělí se na zákonné pojištění a smluvní pojištění, které se dále dělí na dobrovolné pojištění a povinné pojištění.

Zákonné pojištění

V oblasti zákonného pojištění u nás existuje pouze jedno takovéto pojištění a to **Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání**. Tento druh pojištění není upraven v zákoně o pojistné

smlouvě, jelikož ta počítá pouze s právními vztahy účastníků pojištění vzniklého na základě pojistné smlouvy (označuje ho jako soukromé pojištění). Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání nevzniká uzavřením pojistné smlouvy mezi zaměstnavatelem a pojišťovnou, ale je to pojištění vznikající přímo ze zákona. Toto pojištění je upraveno v Zákoně č. 65/1965 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a také prováděcí vyhláškou Ministerstva financí č. 125/1993 Sb. U České pojišťovny, a. s. jsou pojištěni ti zaměstnavatelé, kteří měli toto pojištění sjednáno smluvně s Českou pojišťovnou a. s. u do 31. 12. 1992, a dále jsou takto pojištěni zaměstnavatelé, na něž přejdou práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu při vzniku právního nástupce těchto zaměstnavatelů. Všichni ostatní zaměstnavatelé jsou pojištěni u Kooperativy pojišťovny, a.s., z toho vyplývá nemožnost výběru pojišťovny, u které budou mít zaměstnavatelé pojištění sjednáno.

Smluvní pojištění

Na rozdíl od zákonného pojištění u smluvního pojištění dobrovolného mohou zvolit jakého pojistitele chci. Jádrem pojištění je uzavření pojistné smlouvy a v ní stanovených podmínek, jaké nejlépe vyhovují pojistníkovi. Je zcela na pojistníkovi zda pojistnou smlouvu uzavře a za jakých podmínek.

Jak již z názvu vyplývá, povinnost uzavřít povinné smluvní pojištění je dána právním předpisem. „*Jde o takové případy, kdy je zvláštní zájem na ochraně před následky činností, s jejichž provozem je spojeno zvýšené riziko. Především jde o to, aby se poškozenému dostalo vždy náhrady, i kdyby pojištěný škůdce neměl dostatek prostředků k její úhradě.*“⁷⁸ Jedná se např. o pojištění odpovědnosti za škodu, kdy jsou určeny profese, které musí mít pro výkon takovéto profese sjednáno toto pojištění. Jedná se např. o daňové poradce, lékaře, advokáty. Pro povinná smluvní pojištění NOZ v § 2779 stanoví, že u těchto pojištění se lze v pojistné smlouvě od zákona odchýlit, jen pokud to tento nebo zvláštní zákon připouští a jestliže tím nedojde ke snížení rozsahu pojištění stanoveného zvláštním předpisem.

⁷⁸ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 351 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-455. str. 285.*

6. 2 Rozdělení pojištění z hlediska účelu uzavření

Škodové pojištění

Tento druh pojištění je upraven v § 2811 - § 2820, nejedná se však o úpravu novou. „*Návrh ustanovení o škodovém pojištění přejímá platnou úpravu v § 26 až 33 zák. č. 37/2004 Sb.*“⁷⁹ Úvodem lze říci, že některé druhy pojištění lze sjednat jako obnosové i škodové, u některých zákon připouští pouze jednu z forem. Rozdílnost mezi pojištěním obnosovým a škodovým vychází z rozdílnosti uzavření pojistné smlouvy. Pojištění škodová se uzavírají za účelem náhrady škody vzniklé v důsledku pojistné události. Pro tento druh pojištění je tedy rozhodující to, že oprávněné osobě škoda opravdu vznikla. Tato škoda může vzniknout např. na zdraví či majetku.

Obnosové pojištění

Na rozdíl od škodového pojištění se uzavírá, za účelem obdržení peněžní částky, která je uvedena v pojistné smlouvě, v případě pojistné události, avšak nezávisle na vzniku škody. Z toho vyplývá, že v případě obnosové pojištění není důležitá vzniklá škoda a pojistné plnění je hrazeno dle podmínek pojistné smlouvy.

Také tento druh pojištění může být sjednán vícekrát na totéž pojistné nebezpečí u více pojistitelů a v případě vzniku pojistné události by mělo být plněno ze všech takto uzavřených pojistných smluv.

6. 3 Pojistná smlouva

V současné době je pojistná smlouva upravena v zákoně č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů. Nabytím účinnosti však dojde ke zrušení 1. a 2. části tohoto zákona – což je převážná část a ustanovení o pojistné smlouvě budou upraveny § 2758 a násl. NOZ.

O dvojím právním režimu pojistných smluv bylo pojednáno výše v kapitole 5. 1. 1, a proto se zde nebudu opakovat.

⁷⁹ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tiny-mce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> str. 256

Pojistná smlouva je dvoustranný právní úkon. Touto smlouvou se zavazuje:

- pojistitel v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a
- pojistník platit pojistné.

Náležitosti pojistné smlouvy jsou: vymezení smluvních stran, určení oprávněné osoby, stanovení výše pojistného, jeho splatnost, vymezení pojistné doby a doby, na kterou je pojistná smlouva uzavřena atd. Zákon výslovně neuvádí, jaké náležitosti musí pojistná smlouva obsahovat, je na smluvních stranách, jak se domluví. Jedinou povinností, kterou zákon uvádí v § 2758 odst. 2 NOZ je dodržení písemné formy. Zároveň však stanoví výjimku, pokud se uzavírá tzv. krátkodobé pojištění⁸⁰, v tom případě se písemná forma nevyžaduje.

6. 3. 1 Smluvní strany a další účastníci pojištění

Účastníci neboli subjekty závazkových právních vztahů jsou ti, kteří vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností, které právní předpisy s těmito vztahy spojují. S různým postavením účastníka právní úprava pojištění spojuje různá práva a povinnosti, je třeba se zabývat nejen odlišnostmi vyplývajícími z toho, zda je účastníkem občan nebo jiný subjekt, ale i toho, o kterého z účastníků pojištění jde. Můžeme rozlišit dvě kategorie těchto osob:

- smluvní strany
- další účastníci pojištění

Smluvními stranami jsou osoby, které pojistnou smlouvu uzavřely, což je pojistitel a pojistník. Než dojde k uzavření pojistné smlouvy označujeme osobu, která má zájem o uzavření pojistné smlouvy, jako „zájemce o pojištění“. Přestože ještě nedošlo k uzavření pojistné smlouvy, má pojistitel vůči této osobě řadu povinností stanovených v § 2760.

Mezi další účastníky pojištění řadíme pojištěného, oprávněnou osobu, obmyšleného a také poškozeného. Pojištěným je dle § 2766 „*Osoba, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se pojištění vztahuje*“. Z této definice tak vyplývá, že osoba pojistníka a pojištěného nemusí být totožná. Oprávněnou osobou je dle § 2770 „*osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění*“. Oprávněnou

⁸⁰ Krátkodobým pojištěním se rozumí pojištění s pojistnou dobou kratší než jeden rok.

osobou je ve většině případů právě pojištěný, avšak není to podmínkou. Obmyšlenou osobou je osoba určena pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného.

Poškozený je osoba, které byla způsobena škoda, za kterou odpovídá pojištěný a na jejíž náhradu má poškozený právo. „V pojištění odpovědnosti za škodu platí obecná zásada, že náhradu škody platí pojistitel za pojištěného (škůdce) přímo poškozenému, ale ten nemá přímý nárok na pojistné plnění proti pojistiteli.“⁸¹ Obecně není poškozený účastníkem pojištění, avšak zákon nebo zvláštní právní předpis může poškozenému přiznat právo na pojistné plnění přímo proti pojistiteli⁸².

6. 3. 2 Vznik a zánik pojištění

Pojištění vzniká na základě uzavření pojistné smlouvy. Pojistná smlouva dle § 2759 je uzavřena, když dojde k akceptaci návrhu pojistné smlouvy ve lhůtě 1 měsíce ode dne, kdy adresát návrh smlouvy obdržel. Pojistnou smlouvu lze uzavřít také konkludentně pokud zaplatím pojistné ve stanovených lhůtách.

Pojištění vzniká zásadně prvním dnem po uzavření pojistné smlouvě, pokud ve smlouvě není ujednáno jinak.

K zániku pojistné smlouvy může dojít z několika důvodů:

- zánik pojištění dohodou
- zánik pojištění výpovědí
- zánik pojištění uplynutím doby
- zánik pojištění z důvodu neplacení pojistného
- atd.

6. 3. 3 Nároky pojištěných plynoucí z uzavření pojistné smlouvy

Nároky pojištěným mohou plynout z titulu uzavření pojistné smlouvy či jiných právních předpisů. Pokud se bude jednat o práva plynoucí z pojistné smlouvě,

⁸¹ KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 351 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-455. str. 217

⁸² Tento přímý nárok nalezneme v § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu vozidla, ve znění pozdějších předpisů.

nejpravděpodobněji budou uvedeny v pojistných podmínkách, které tvoří nedílnou součást pojistné smlouvy.

Dále můžeme rozdělit nároky na ty, které jsou nezávislé na druhu pojištění a na ty které se váží k jednotlivému druhu pojištění.

První z nároků pojištěných je výše zmiňovaná informační povinnost ze strany pojistitele o uzavírané pojistné smlouvě. S tím souvisí i nárok druhý a to právo odstoupit od smlouvy ze strany pojistníka. Je zde však podmínka, že by pojistník smlouvu neuzavřel, pokud by mu byly poskytnuty pravdivé informace ze strany pojistitele.

Dalším právem pojistníka je snížení pojistného v případě snížení pojistného rizika v pojistné době.

Asi nejdůležitějším právem oprávněné osoby, kvůli kterému se pojištění sjednává je právo na plnění ve sjednaném rozsahu. Pokud šetření pojistné události není ukončeno ve stanovené lhůtě, má oprávněná osoba právo požadovat poskytnutí zálohy na pojistné plnění. Myslím si, že přijetím NOZ dojde k rapidnímu nárůstu používání tohoto instrumentu z důvodů zrušení vyhlášky o odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění. V současné době mohou pojišťovny celkem rychle a pružně vyplácet pojistné plnění v případě odpovědnosti za škodu na zdraví, jelikož dle tabulek i v případě delšího soudního sporu, ve kterém je prokázán právní nárok poškozeného na pojistné plnění, vědí v jakých částkách se zhruba bude ujma odškodňovat. NOZ však toto „tabulkové“ ohodnocení ujmy na zdraví zrušil a zavedl odškodnění, do které se zahrnuje i subjektivního názor poškozeného na výši náhrady. Ten bude samozřejmě požadovat co nejvyšší náhradu, se kterou ovšem zase nebude souhlasit škůdce a tak dojde k protahování soudního sporu a poškození budou žádat o poskytnutí zálohy na pojistné plnění.

6. 4 Kategorie pojištění

Pojištění osob

Pojištění osob je upraveno v § 2824 a násl. NOZ⁸³. Jedná se o pojištění fyzických osob pro případy, které vyplývají z jejich běžného života. Člení se na:

- životní pojištění
- úrazové pojištění
- pojištění pro případ nemoci

Životní pojištění

Životní pojištění je upraveno v § 2833 a násl. NOZ a většinou se sjednává za účelem zabezpečení rodiny. Pojistnou událostí, kvůli které se pojistná smlouva uzavírá je:

- smrt pojištěného
- dožití se určitého věku
- dožití se určitého dne ve smlouvě uvedeného
- změna osobního postavení

Z logiky věci lze tedy tento druh pojištění sjednat pouze jako pojištění obnosové. Peněžité plnění, které v případě pojistné události pojistník vyplácí lze v pojistné smlouvě sjednat jako jednorázové či formou důchodu.⁸⁴ V případě smrti pojištěného lze pro výplatu pojistného zvolit v pojistné smlouvě tzv. obmyšlenou osobu, která v případě smrti pojištěného obdrží pojistné plnění. Pokud není pojistná smlouva uzavřena přímo pojištěným, ale pojistníkem, který chce ve smlouvě uvést osobu obmyšlenou, musí dát souhlas i pojištěný.

Plnění z pojištění pro případ smrti nespadá do dědictví, pokud není obmyšlený v pojistné smlouvě v okamžik smrti pojištěného uveden, nabývají plnění osoby v pořadí: manžel pojištěného, pokud ho není, přechází na děti pojištěného, pokud ani jich není pak na rodiče pojištěného, není-li jich pak na osoby, které žily s pojištěným po dobu nejméně jednoho roku před jeho smrtí ve společné

⁸³ Pokud bylo uzavřeno před 1. 1. 2005 řídí se Zákonem č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, pokud došlo k uzavření po tomto datu, řídí se Zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě.

⁸⁴ Důchodem se rozumí pravidelně se opakující peněžní platba.

domácnosti, a které z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na pojištěného a pokud není ani jich, přechází plnění na dědice pojištěného.

Zákonodárce dává možnost pojistníkovi, aby nemusel vyplatit pojistné plnění v případě, že došlo k sebevraždě pojištěného a zároveň pojistná smlouva trvala méně než dva roky.⁸⁵

Nárokem pojištěného v případě pojistného události je pojistné plnění ve formě peněžního plnění.

Úrazové pojištění

Úrazové pojištění dnes tvoří největší podíl v pojištění osob. Úrazové pojištění lze sjednat jako obnosové i škodové, ale většinou převažuje varianta obnosového pojištění. Pojistnou událostí je úraz pojištěného v důsledku pojistného nebezpečí. Jelikož tato definice je velmi široká, je v pojistné smlouvě, potažmo pojistných podmínkách řada výluk škodních událostí, při kterých není poskytováno plnění ze strany pojistitele. V úrazovém pojištění rozlišujeme několik druhů pojistného plnění. Je jím pojistné za tělesné poškození úrazem, za trvalé následky úrazu, za invaliditu následkem úrazu, za dobu nezbytného léčení, za dobu pracovní neschopnosti nebo za dobu hospitalizace, avšak je to jen demonstrativní výčet úrazů, jelikož je plně v kompetenci smluvních stran, jaký druh úrazu v pojistné smlouvě uvedou. Zákon opět dává možnost pojistiteli, aby se zprostil povinnosti výplaty pojistného v případě, že pojištěný si úraz přivodil úmyslně nebo byl z jeho strany úraz způsoben úmyslným trestným činem. K částečnému zkrácení výplaty pojistného⁸⁶ může dojít také v případě, že si poškozený úraz způsobil v důsledku požití alkoholu nebo návykové látky.

Pojištění pro případ nemoci

Účelem tohoto pojištění je zajisti úhradu nákladů na zdravotní péči vzniklých v důsledku nemoci nebo následku úrazu a úkonů souvisejících se zdravotním

⁸⁵ § 2837 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁶ Dle § 2846 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, může dojít ke zkrácení pojistného plnění až na jednu polovinu.

stavem pojištěného. Opět lze pojištění sjednat jako obnosové i škodové. V pojistné smlouvě může být také ujednána čekací doba tj. doba, po kterou nevzniká pojistiteli povinnost poskytnout pojistné plnění z událostí, které by jinak byly pojistnými událostmi.⁸⁷

Pojištění majetku

Jak název vypovídá, předmětem tohoto druhu pojištění je pojištění majetku, do kterého zahrnujeme věci, soubory věcí či jiného majetku, který je vymezen v pojistné smlouvě. V současném občanském zákoníku je stanoveno, že tento druh pojištění lze sjednat pouze jako pojištění škodové, s výjimkou pojištění jiného majetku, které lze sjednat také jako pojištění obnosové, avšak NOZ se od této povinnosti odklání a již závazně nestanovuje zda se pojištění musí sjednat jako obnosové či škodové. Zároveň s vymezením předmětu pojištění se v pojistné smlouvě uvádí pojistná hodnota⁸⁸, ze které se pak vypočítává pojistná částka⁸⁹ při pojistné události. Obecně by pojistná hodnota měla odpovídat pojistné částce, to se ale nemusí vždy podařit odhadnou a může dojít ke dvěma rozdílným situacím.

Přepojištění nastává v situaci, kdy pojistná částka převyšuje pojistnou hodnotu pojištěného majetku. Tato situace je „výhodná“ pro pojistníka. Pojištěný platí vyšší pojistné, ale při pojistné události mu bude vyplacena peněžní hodnota odpovídající skutečné škodě. Dá se říci, že pojistník platí zbytečně vyšší pojistné.

Druhý případ je podpojištění. Nastává pokud pojistná částka je nižší než pojistná hodnota. V případě pojistné události dostane pojistník vyplacené pokrácené pojistné v poměru odpovídající částce, která se má k celkové škodě tak jako pojistná částka k pojistné hodnotě.

Pojištění právní ochrany

„Smlouvou o pojištění právní ochrany se pojistitel zavazuje v ujednaném rozsahu hradit náklady pojištěného spojené s uplatněním jeho práva a

⁸⁷ <http://business.center.cz/business/pojmy/p2206-cekaci-doba.aspx>

⁸⁸ Pojistnou hodnotou se rozumí cena pojištěné věci a pokud není stanovena v pojistné smlouvě, vychází se z ceny obvyklé v době, ke které se určuje jeho hodnota.

⁸⁹ Pojistná částka představuje horní limit pro plnění od pojišťovny.

*poskytovat služby s tím spojené.*⁹⁰ Pojištěný se může domáhat práva např. na uhrazení dluhu vůči dlužníku pojištěného či práva na odškodnění vůči osobě odpovědné za škodu způsobenou pojištěnému. Náklady, které mu s tímto mohou vzniknout, jsou také v případě pojistné události placené z pojistného. Může se jednat např. o náklady právního zástupce pojištěného v případě soudního sporu, soudní poplatky či jiné náklady spojené se soudním řízením. Nemusí se ale vždy jednat jen o náklady související se soudním řízením. Může jít také o náklady na jakékoli úkony spojené s mimosoudním uplatňováním práva jako např. náklady rozhodčího řízení. Jelikož popis vzniklých nákladů není upraven v právním předpise, měly by být specifikovány v pojistné smlouvě.

Pojištění úvěru nebo záruky

Speciální úprava pojištění ve vztahu k NOZ je obsažena v zákoně č. 58/1995 Sb., o pojišťování vývozu se státní podporou, ve znění pozdějších předpisů. Pojištění vývozních úvěrů a záruk v souvislosti s vývozem nebo případné zvýhodněné úvěry vývozcům provozují v České republice speciální instituce. Těmito institucemi jsou Exportní garanční a pojišťovací společnost, a. s., a Česká exportní banka, a. s.

Pojištění finančních ztrát

*„Předmětem pojištění finančních ztrát jsou vynaložené náklady, které vznikly v důsledku škodné události, nebo ušlý zisk, anebo jiné finanční ztráty určené ve smlouvě.“*⁹¹ Jedná se o pojištění, které nelze taxativně vymezit a je zcela na vůli stran, jak bude předmět pojištění ve smlouvě vymezen.

Pojištění odpovědnosti

Toto pojištění lze sjednat pouze jako pojištění škodové. Důvodem uzavření tohoto pojištění je, že v případě vzniku pojistné události potažmo škody, se pojistitel zavazuje vzniklou škodu poškozenému uhradit.

⁹⁰ § 2856 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹¹ § 2871 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

V současné době existuje mnoho druhů pojištění odpovědnosti za škodu. Můžeme je rozdělit na povinná smluvní pojištění, kdy povinnost uzavřít pojištění je dána právním předpisem a ostatní na zcela dobrovolném principu.

Povinné smluvní pojištění se uzavírá z důvodu možnosti vzniku takové škody, kterou by poškozenému nebyl povinný schopen uhradit z vlastních prostředků, proto stát, aby předcházel neplnění z titulu náhrady škody, stanovuje povinnost toto pojištění uzavřít. Jedná se např. o profesní pojištění, kdy provozovatel určité činnosti má povinnost pojištění uzavřít. Jde např. o advokáty, lékaře, daňové poradce a mnoho dalších. Dalším druhem je pojištění odpovědnosti za škodu, které vzniká zcela dobrovolně a z podnětu pojištěného.

Pro názornost uvádím i následující možné rozdělení pojištění odpovědnosti za škodu.

Pojištění odpovědnosti občanských rizik:

- pojištění odpovědnosti za škodu členů domácnosti
- pojištění odpovědnosti z držby nemovitosti
- pojištění občana jako zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli při výkonu zaměstnání

Pojištění odpovědnosti podnikatelských rizik

- pojištění odpovědnosti za škodu z provozu organizace včetně odpovědnosti za výrobek
- pojištění profesní odpovědnosti
- pojištění odpovědnosti dopravce a zasilatele
- pojištění odpovědnosti managementu

Jelikož je tento druh pojištění opravdu rozsáhlý uvedu podrobnější rozbor pouze u pojištění odpovědnosti za škodu vzniklou v důsledku výkonu profese, tj. profesní pojištění a pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

Profesní pojištění odpovědnosti za škodu

Jelikož náš právní řád zakotvuje přes 30 druhů profesí, které musí mít tento druh pojištění uzavřen, uvádím jejich výčet v Příloze č. 3. Týká se profesí z oblasti práva, financí, zdravotnictví a ostatní.

Pojištění profesní odpovědnosti se týká výhradně škod, které vzniknou v souvislosti s poskytováním odborných služeb. Zpravidla jsou pojištěním kryty škody, které vzniknou následkem nedbalostního porušení povinností, které vyplývají z profesní odpovědnosti pojištěného ať už konáním či nekonáním. Pojištění se sjednává pro případ, že poškozený vznese nárok na náhradu škody, která byla způsobena v důsledku porušení právních povinností plynoucích z profesních předpisů a obecných právních norem.⁹²

Pokud dojde k úhradě vzniklé škody, má pojištěný nárok na náhradu finanční škody až do výše sjednaného limitu pojistného plnění (a pokud limit sjednán nebyl až do plné výše škody), kterou způsobil poškozenému a na zaplacení nákladů spojených s právním zastoupením ve věci žaloby proti pojištěnému pro údajné porušení povinností plynoucích z profesní odpovědnosti.

V rámci profesí uvedených v Příloze č. 3 se lze sdružovat v profesních komorách. U některých povolání je dokonce členství v komoře povinné a určitou profesi může vykonávat pouze člen takovéto komory. Některé komory nabízejí svým členům možnost participovat na hromadném pojištění odpovědnosti za škody způsobené výkonem profesní činnosti v rámci příslušné komory či naopak dávají svým členům možnost sjednat si individuální pojištění u některé z komerčních pojišťoven. Pokud člen komory zvolí hromadné pojištění profesní odpovědnosti sjednávaného komorou je povinen podat přihlášku k pojištění, ve které uvede požadovanou výši spoluúčasti, limitu plnění a splatnost pojistného. Pokud však této nabídky komory nevyužije, musí prokázat, že má tento druh pojištění sjednán u jiné pojišťovny.

Aby tato kapitola vycházela z praktické stránky věci, vybrala jsem z více jak 30-ti profesí právě profesi advokáta, kterou podrobněji rozeberu.

Pojištění profesní odpovědnosti u advokátů

Advokáti mají povinnost být členy České advokátní komory a současně mít uzavřeno pojištění profesní odpovědnosti. Tato povinnost je založena v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně v § 24a a § 24b. Limit minimálního pojistného plnění není stanoven tímto zákonem, ale

⁹² http://www.vitovec.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=57

odkazuje na stavovský předpis České advokátní komory⁹³. Tento předpis stanoví minimální limit pojistného plnění na 3.000.000 Kč. Tento limit se vztahuje na každého jednotlivého advokáta ať už působí samostatně či je členem obchodní společnosti nebo sdružení.

Jak jsem výše zmiňovala, může si advokát vybrat, zda uzavře pojištění samostatně nebo se účastní na hromadném pojištění České advokátní komory.

Pokud zvolí účast na hromadném pojištění, stane se účastníkem pojištění uzavíraným mezi Českou advokátní komorou a pojišťovnou Generali. Jen na okraj podotknu, že pojistníkem je Česká advokátní komora, ale pojištěným je samotný advokát. Roční pojistné advokáta činí 4.600 Kč, které je splatné vždy do posledního dne v roce. Limit pojistného plnění kopíruje minimální požadavek stanovený Českou advokátní komorou ve výši 3 mil Kč a spoluúčast na každé pojistné události činí 10 %, avšak minimálně 10.000 Kč a maximálně 50.000 Kč. Určitou výjimkou jsou advokáti vykonávající advokacii v zaměstnaneckém poměru, jelikož ti jsou povinni uzavírat individuální pojistné smlouvy.

V případě, že advokát zvolí možnost individuálního pojištění profesní odpovědnosti, musí České advokátní komoře do posledního dne kalendářního roku doložit opis či úředně ověřenou kopii pojistné smlouvy, vztahující se na pojištění na následující kalendářní rok.

Někteří advokáti tento problém řeší kombinací obou dvou druhů pojištění. Přistoupí k hromadnému pojištění advokátů Českou advokátní komorou, v jehož rámci jsou pojištění v základním rozsahu s limitem pojistného plnění ve výši 3.000.000 Kč plus k tomu ještě uzavřou individuální pojištění profesní odpovědnosti s vyšším limitem plnění se spoluúčastí právě ve výši 3 mil. Kč. Je ovšem na každém advokátovi, zda opravdu potřebuje být pojištěn na tak vysoké částky. Musí najít rovnováhu mezi přemrštěným pojistným plněním, které samozřejmě zakládá i vysoké pojistné a naopak mezi velmi nízkým pojistným plněním, které by mu v případě pojistné události nepokrylo náklady na náhradu škody.

⁹³ Usnesení představenstva České advokátní komory č. 4/2009 Věstníku.

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

Zvláštním druhem povinného smluvního pojištění je pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. V České republice je v současnosti upravena povinnost uzavření tohoto pojištění zákonem, podle kterého je toto pojištění povinen uzavřít každý vlastník tuzemského vozidla nebo řidič cizozemského vozidla, který není držitelem platné zelené karty vydané pojišťovnou v cizím státě. Pojištění se vztahuje na škody, které pojištěný způsobí jiné osobě nebo organizaci a těmito škodami se rozumí újma, která postihne majetek, zdraví nebo zájmy těchto třetích osob. Podrobnější výklad k zákonu, který tento druh pojištění upravuje byl proveden v kapitole 5. 4. 1.

Smyslem tohoto pojištění je úhrada škody, kterou způsobil viník nehody svým jednáním. Přestože nehodu nezpůsobil úmyslně, ze zákona nese za důsledky svého konání právní odpovědnost. Zákonodárce povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla uzákonil z toho důvodu, že chce předcházet tomu, aby poškození z dopravní nehody nepřišli zkrátka a aby jim byla vzniklá škoda za každé situace uhrazena.

Současná praxe pojišťoven vychází z toho, že při poskytování pojistného plnění při opravě staršího vozidla došlo ze strany pojišťovny k odečtení amortizace z ceny náhradních dílů. Kvůli tomuto problému se řada poškozených dovolávala zastání ze strany Ústavního soudu.

NOZ odstranil tento problém při náhradě škody ustanovením § 2951, který stanoví povinnost ze strany škůdce uvést do stavu předešlého. Z toho lze vyvodit, že pojišťovny již nebudou moci amortizaci odečítat a namítat, že do staršího vozidla byly namontovány díly nové a proto je nutné amortizaci odečíst z pojistného plnění. Pokud by nadále prováděly zápočet dopouštěly by se protiprávního jednání, které je možné žalovat u soudu. Na tuto změnu jistě budou pojišťovny reagovat zdražením tohoto pojištění, aby kryly ztráty, které z tohoto vzniknou.

Na další zdražení pojistného bude mít jistě vliv také změna náhrady škody na zdraví dle NOZ, které jsem již výše zmiňovala.

Závěr

Rozdíly mezi pojištěním a odpovědností za vzniklou škodu nalezneme již v rozdílné způsobu jejich uzavírání. Pojištění vzniká na základě uzavření pojistné smlouvy v případě dobrovolného smluvního pojištění či na základě právního předpisu pokud jde o zákonné pojištění. Odpovědnost za škodu vzniká jako následek porušení právní povinnosti, vyplývající jak ze zákona, smlouvy či z dobrých mravů.

Pakliže se jedná o rozsah náhrady škody, v případě odpovědnosti za škodu odpovídá škůdce za skutečně způsobenou škodu. Náhrada škody v případě pojištění je dána podmínkami pojistné smlouvy, ve které může být určena různá výše pojistné částky, ze které se vychází při vyplácení pojistného.

Obecně se říká, že pokud pojišťovna vyplácí pojistné plnění v případě pojistné události, že hradí škodu, což je ovšem nepřesné. Např. v případě škody na majetku, kterou způsobila povodeň vypadá z pohledu pojištěného jako skutečná škoda. Je však nutné rozlišovat mezi škodou, která nám vznikla protože jiná osoba jednala protiprávně nebo bez jakéhokoliv zavinění, popř. za podmínek stanovených pojistnou smlouvou. Pokud pojišťovna splní závazek vzniklý z pojistné smlouvy – uhradí vzniklou škodu v případě pojistné události, nemá to žádný vliv na odpovědnost za škodu. Pokud pojišťovna vyplatí pojistné např. z titulu pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem povolání (profesní odpovědnost za škodu), splní vůči pojištěnému závazek vyplývající ze smluvního vztahu, škoda je uhrazena, ale pojistitel nenastupuje do právních vztahů namísto pojištěného, ten je pořád původcem škody. Může nastat i situace, kdy poškozený požaduje od pojištěného uvedení věci do stavu původního (na což má dle NOZ primárně nárok) – naturální restituci a ušlý zisk chce nahradit relativní restitucí. Peněžní úhradu vyplatí pojistitel namísto pojištěného, avšak úhradou škody se škůdce odpovědnosti za škodu nezproští, jelikož musí ještě uvést věc do původního stavu. Poškozenému nevzniká právo na přímou úhradu škody vůči pojišťovně a odpovědnostně-právní vztah mezi škůdcem a poškozeným se v důsledku uzavřené pojistné smlouvy nemění. Na

této situaci se nic nemění ani v případě, že zvláštní právní předpis dává možnost, vymáhat pojistné plnění na pojistiteli.⁹⁴

Z tohoto vyplývá, že právo na náhradu škody lze vymáhat jen na odpovědném subjektu a nic na tom nemění ani fakt, že je pojištěn. Pokud by jsme se jako poškození domáhali u soudu náhrady škody vůči pojišťovně, soud by žalobu zamítl pro nedostatek pasivní legitimace.

Rozdílnost názorů na přímý nárok poškozeného najdeme i v rozhodovací praxi soudů. Příkladem může být rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR“ *V případě, že poškozený má právo na plnění jak proti škůdci tak i proti jeho pojistiteli, avšak může je dostat jen jednou, jde o situaci nikoliv ojedinělou v občanskoprávních vztazích, kdy jeden subjekt má nárok na totéž plnění proti dvěma subjektům, přičemž proti každému z nich z jiného právního důvodu; proti škůdci jde o nárok z titulu náhrady škody, proti jeho pojistiteli jde o zvláštní právo na plnění, za splnění stanovených podmínek založené ustanovením § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. Postavení škůdce a jeho pojistitele vůči poškozenému je v takovém případě obdobné postavení dlužníka a ručitele vůči věřiteli, tzn., že se jedná o dva závazky zaplatit věřiteli stejný dluh, přičemž věřitel nemůže dostat to stejné plnění dvakrát - od dlužníka i od ručitele. Jejich vzájemný vztah je takový, že v tom rozsahu, v jakém splnil věřiteli jeden z nich, zaniká dluh a tím i povinnost druhého. Jsou-li oba žalováni v jednom řízení, mají postavení samostatných společníků, nevzniká mezi nimi pasivní solidarita a jedním soudním rozhodnutím může být každý z nich zavázán k plnění celého dluhu věřiteli, avšak ve výroku rozhodnutí musí být vymezen jejich vzájemný vztah (tj. že plněním jednoho z nich zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého), neboť bez toho by se u závazku s dělitelným plněním uplatnila při soudním výkonu rozhodnutí zásada rovných podílů dlužníků na celkovém dluhu vůči věřiteli. Oba povinní mohou být ovšem žalováni věřitelem na splnění dluhu každý zvlášť v jiném řízení a oba hmotněprávní nároky mohou být také pravomocně přiznány. Pokud by však v takovém případě i po zániku dluhu splněním ze strany jednoho z nich požadoval*

⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 6. 2000, sp. zn. 25 Cdo 1094/98, které dovozuje následující:“ *Obecně je třeba vycházet z toho, že z pojištění zásadně vznikají právní vztahy jen mezi pojistitelem a pojištěným; způsobem škody vzniká v první řadě vztah mezi poškozeným a tím, kdo za způsobenou škodu odpovídá, a to bez ohledu na to, zda je odpovědný subjekt pojištěn. Ani v případě, že nastala pojistná událost, nestává se poškozený účastníkem právního vztahu z pojištění a nemá přímé právo na plnění proti pojistiteli. Odlišná situace může být založena toliko zvláštním předpisem. Tím je v daném případě vyhláška č. 492/1991 Sb., která v § 7 odst. 1 (nyní § 9 zákon č. 168/1999 Sb.) upravuje výjimky ze zásady, že poškozený nemá přímé právo na plnění vůči p.. Přímý nárok poškozeného na plnění vůči p., který jako samostatné právo poškozenému vzniká na základě právního předpisu, nemá povahu nároku na náhradu škody, byť je odvozen od právního vztahu mezi p. a pojištěným škůdcem, a pojistitel se také nestává osobou odpovědnou za škodu namísto škůdce.“*

věřitel plnění na druhém, ten má možnost se v exekučním řízení ubránit námitkou podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř., že po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané. „⁹⁵

Pojištění škůdce nijak neovlivňuje odpovědnostní vztah mezi škůdcem a poškozeným, ale v případě pojištění škůdce je postavení poškozeného zvýhodněno v tom, že má mnohem větší šanci na úhradu způsobené škody. Může dojít k situaci, že bude způsobena škoda. Škůdce výši i rozsah škody uzná, ale bude v takové finanční situaci, že ji nebude moci uhradit. Poškozenému sice vznikne pohledávka za škůdcem, avšak bude nedobytná nebo se potáhne dlouhé exekuční řízení na majetek škůdce. Této nepříjemné situaci se dá zabránit pojištěním, které zabezpečí, že v případě pojistné události, při které vznikne škoda se dostane poškozenému finančních prostředků na odčinění následků škody. Určitou jistotu nám může poskytnou soud, pokud dle § 2963 odst. 3, podle kterého může rozhodnou o zajištění pohledávky, ale pouze na peněžité důchod, na jednorázové odškodnění toto ustanovení nemá vliv.

*„Tato skutečnost byla rozhodující i pro vznik zákonného pojištění a později i pojištění povinného, které vzniká na základě smlouvy. Společenský zájem na existenci pojištění vedl zákonodárce k tomu, že na nositelích zvýšeného rizika neponechal rozhodnutí, zda chtějí být pojištěni.“*⁹⁶

Trvání právního vztahu, který vznikne na základě odpovědnosti za škodu, je zcela nezávislý na trvání pojistného vztahu, což ale neplatí naopak. Škůdce musí škodu, kterou způsobil uhradit a vůbec není relevantní, zda je pojištěn. Pojištění je jen výhoda pro něj, jelikož škodu „za něj“ uhradí pojišťovna, na základě pojistného plnění. Při existenci pojištění odpovědnosti za škodu, spor o náhradu škody je jádrem pro plnění pojistitele. Pojistitel má právní zájem na osobě odpovědnostního vztahu, jelikož bude muset hradit škodu. Z tohoto se dá vyvodit, že pojištění odpovědnosti je akcesorickým právním vztahem k základnímu odpovědnostnímu vztahu a sleduje jeho osud. Spolu s ním vzniká a také zaniká.

Rozdílnost lze vidět i v promlčecí lhůtě. Může nastat situace, kdy pojištěný uhradil škodu poškozenému po uplynutí promlčecí lhůty a z toho vyvstane otázka, zda je pojistitel povinen vyplatit pojistné plnění, když pojištěný uhradil již nevymahatelný závazek. A zda také pojistitel může namítnou námitku

⁹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2002, sp. zn. 25 Cdo 499/2002

⁹⁶ ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 p. ISBN 80-741-8061-1. str. 235.

promlčení práva, které vzniklo mezi poškozeným a pojištěným. Ze soudních rozhodnutí lze vyvodit, že *„právní situace pojistitele vůči pojištěnému nemůže být horší, než postavení pojištěného vůči poškozenému a proto pojistitel může uplatňovat vůči pojištěnému, který poskytnul plnění, všechny námitky, které by mohl uplatnit pojištěný ve vztahu k poškozenému, tedy i námitku promlčení.“*⁹⁷

Závěrem lze tedy zkonstatovat, že pokud osobě reálně hrozí nebezpečí vzniku škody či možnost, že sama škodu způsobí, měla by zvolit institut pojištění. V současné době existuje na trhu nepřehledné množství pojistných produktů, které pojišťovna „ušije na míru“ hrozícím nebezpečím.

⁹⁷ <http://1url.cz/NiQj>

Seznam použitých zdrojů

Literatura

CIPRA, Tomáš. *Finanční a pojistné vzorce*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 374 s. ISBN 80-247-1633-X.

ČEJKOVÁ, Viktória a Svatopluk NEČAS. *Pojišťovnictví: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek*. Přepřacované 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 129 s. ISBN 80-210-3990-6.

DUCHÁČKOVÁ, Eva a Josef HOCHMAN. *Principy pojištění a pojišťovnictví: praktická příručka*. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 2003, 178 s. ISBN 80-861-1967-X.

ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek*. Praha: Linde, 2008, 1243 s. ISBN 978-80-7201-687-7.

ELIÁŠ, Karel, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Bohumil HAVEL a Tomáš DVOŘÁK. *Osnova občanského zákoníku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 574 s. ISBN 978-807-3802-059.

FIALA, Josef a Milan KINDL. KNAPPOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 718 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3800-581.

HRADEC, M., KŘIVOHLÁVEK, V., ZÁRYBNICKÁ, J., *Pojištění a pojišťovnictví*. VŠFS. Praha: Eupras, 2005.

KARFÍKOVÁ, Marie a Vladimír PŘIKRYL. *Pojišťovací právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. 2.svazek*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 351 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-455.

KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné.* Svazek 2. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2006

POKORNÝ, Milan a Josef HOCHMAN. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním: praktická příručka.* 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2008, 319 s. ISBN 978-807-2017-225.

ŠKOPOVÁ, Věra. *Pojistné právo: velký akademický komentář. Úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008.* 2.svazek. Přepřacované 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1997, 180 s. ISBN 80-707-9488-7.

ZÁRYBNICKÁ, Jana a Karel SCHELLE. *Pojištění odpovědnosti za škodu: historie a současnost.* Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, 220 p. ISBN 80-741-8061-1.

Zákony a další předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č.262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník

Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu

Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví

Zákon č. 39/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví

Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem

Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

Zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech

Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, ve znění pozdějších předpisů

nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník

vyhláška č. 440/2001 Sb., odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění
usnesení vlády č. 345 ze dne 18. 4. 2001

vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

Judikatura Nejvyššího soudu

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze den 7. 6. 2000, sp. zn. 25 Cdo 1094/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.2.2003, sp. zn. 25 Cdo 1333/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2004, sp.zn. 25 Cdo 1915/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.05.2006, sp. zn. 25 Cdo 401/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1161/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2002, sp. zn. 25 Cdo 499/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.12.1976, sp.zn. 2 Cz 42/76.

Další předpisy

Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 593/2008.

Směrnice 77/92/EHS.

Doporučení 92/48/EHS.

Elektronické zdroje

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

<http://business.center.cz/business/pojmy/p2206-cekaci-doba.aspx>

http://www.vitovec.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=57

<http://www.epravo.cz/top/clanky/navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-v-kontextu-21-stoleti-74841.html>

<http://www.novyobcanskyzakonik.cz/zakon/obcansky-zakonik-a-rozeslani-do-pripominkoveho-rizeni-10718.html>

<http://www.profesniodpovednost.cz/seznam-profesi.html>

www.ckp.cz

www.cak.cz

www.cnb.cz

www.generaliz.cz

www.cpas.cz

Přílohy

Příloha č. 1: Příloha č. 1 k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
Odvětví a skupiny pojištění

Část A

Odvětví životních pojištění

I. Pojištění

- a) pro případ smrti, pro případ dožití, pro případ dožití se stanoveného věku nebo dřívější smrti, spojených životů, s výplatou zaplaceného pojistného,
- b) důchodu,
- c) pojištění úrazu nebo nemoci jako doplňkové pojištění k pojištění podle této části.

II. Svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí.

III. Pojištění uvedená v bodě I písm. a) a b) a bodě II, která jsou spojena s investičním fondem.

IV. Trvalé zdravotní pojištění podle čl. 2 odst. 1 písm. d) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES upravující životní pojištění¹).

V. Kapitalizace příspěvků hrazených skupinou přispěvatelů a následné rozdělování akumulovaných aktiv mezi přeživší přispěvatele nebo mezi osoby oprávněné po zemřelých přispěvatelích.

VI. Umořování kapitálu založené na pojistně matematickém výpočtu, jimiž jsou proti jednorázovým nebo periodickým platbám dohodnutým předem přijaty závazky se stanovenou dobou trvání a ve stanovené výši.

VII. Správa skupinových penzijních fondů, případně včetně pojištění zabezpečujícího zachování kapitálu nebo platbu minimálního úrokového výnosu.

VIII. Činnosti podle čl. 2 odst. 2 písm. e) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES upravující životní pojištění¹).

IX. Pojištění týkající se délky lidského života, které je upraveno právními předpisy z oblasti sociálního pojištění, pokud zákon umožňuje jeho provádění pojišťovnou na její vlastní účet.

Příloha č. 2: Příloha č. 1 k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
Odvětví a skupiny pojištění

Část B

Odvětví neživotních pojištění

1. Úrazové pojištění

- a) s jednorázovým plněním,
- b) s plněním povahy náhrady škody,
- c) s kombinovaným plněním,
- d) cestujících.

2. Pojištění nemoci

- a) s jednorázovým plněním,
- b) s plněním povahy náhrady škody,
- c) s kombinovaným plněním,
- d) soukromé zdravotní pojištění.

3. Pojištění škod na pozemních dopravních prostředcích jiných než drážních vozidlech

- a) motorových,
- b) nemotorových.

4. Pojištění škod na drážních vozidlech.

5. Pojištění škod na leteckých dopravních prostředcích.

6. Pojištění škod na plavidlech

- a) říčních a průplavových,
- b) jezerních,
- c) námořních.

7. Pojištění přepravovaných věcí včetně zavazadel a jiného majetku bez ohledu na použitý dopravní prostředek.

8. Pojištění škod na majetku jiném než uvedeném v bodech 3 až 7 způsobených

- a) požárem,
- b) výbuchem,
- c) vichřicí,
- d) přírodními živly jinými než vichřicí (např. blesk, povodeň, záplava),
- e) jadernou energií,
- f) sesuvem nebo poklesem půdy.

9. Pojištění jiných škod na majetku jiném než uvedeném v bodech 3 až 7 vzniklých krupobitím nebo mrazem, anebo jinými pojistnými nebezpečími (např. loupeží,

krádeží nebo škody způsobené lesní zvěří), nejsou-li tato zahrnuta v bodě 8, včetně pojištění škod na hospodářských zvířatech způsobených nákazou nebo jinými pojistnými nebezpečími.

10. Pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající

- a) z provozu pozemního motorového a jeho přípojného vozidla,
- b) z činnosti dopravce,
- c) z provozu drážního vozidla.

11. Pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví nebo užití leteckého dopravního prostředku, včetně odpovědnosti dopravce.

12. Pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví nebo užití říčního, průplavového, jezerního nebo námořního plavidla, včetně odpovědnosti dopravce.

13. Všeobecné pojištění odpovědnosti za škodu jinou než uvedenou v odvětvích č. 10 až 12

- a) odpovědnost za škodu na životním prostředí,
- b) odpovědnost za škodu způsobenou jaderným zařízením,
- c) odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku,
- d) ostatní.

14. Pojištění úvěru

- a) obecná platební neschopnost,
- b) vývozní úvěr,
- c) splátkový úvěr,
- d) hypoteční úvěr,
- e) zemědělský úvěr.

15. Pojištění záruky (kauce)

- a) přímé záruky,
- b) nepřímé záruky.

16. Pojištění různých finančních ztrát vyplývajících

- a) z výkonu povolání,
- b) z nedostatečného příjmu,
- c) ze špatných povětrnostních podmínek,
- d) ze ztráty zisku,
- e) ze stálých nákladů,
- f) z nepředvídaných obchodních výdajů,
- g) ze ztráty tržní hodnoty,
- h) ze ztráty pravidelného zdroje příjmu,
- i) z jiné nepřímé obchodní finanční ztráty,
- j) z ostatních finančních ztrát.

17. Pojištění právní ochrany.

18. Pojištění pomoci osobám v nouzi během cestování nebo pobytu mimo místa svého bydliště, včetně pojištění finančních ztrát bezprostředně souvisejících s cestováním.

Příloha č. 3⁹⁸: Druhy profesí, které musí mít sjednáno povinné smluvní pojištění odpovědnosti za škodu

Finance

- auditoři (§ 17 odst. 4 zák.č. 254/2000 Sb.),
- daňoví poradci (§ 6 odst. 9 písm. a) zák.č. 523/1992 Sb.),
- pojišťovací agenti a makléři (§7 a §8 odst. 5 zák.č 38/2004 Sb.),
- investiční služby (§ 45a odst. 2 zák.č. 591/1992 Sb.),
- oceňovatele majetku (zák.č. 455/1991 Sb.),
- samostatní likvidátoři pojistných událostí (§10 odst. 4 zák.č 38/2004 Sb.)

Právo

- advokáti (§ 24a, zák.č. 85/1996 Sb.),
- dražebníci (§ 6, zák.č. 26/2000 Sb.),
- notáři (§ 28, zák.č. 358/1992 Sb.),
- soudní exekutoři (§ 11 zák.č. 120/2001 Sb.),
- správci konkurzní podstaty (§ 8 odst. 2 zák.č. 328/1991 Sb.),
- insolvenční správci (§ 6 a § 8 zákona č. 312/2006 Sb.)

Zdravotnictví

- lékaři, stomatologové a lékárníci (§ 9 odst. 2 písm e) zák.č. 220/1991 Sb.),
- statní i nestátní zdravotnická zařízení (§15 a 16 zák.č. 160/1992 Sb., § 39 odst. 3 zák. č. 20/1966 Sb.),
- veterinární lékaři (§ 6 odst.2 písm. d) zák.č. 381/1991 Sb.)

Ostatní

- myslivci (§ 48 zák.č. 449/2001 Sb.),
- autorizovaní architekti, technici a inženýři (§16 zák.č. 360/1992 Sb.),
- energetičtí auditoři (§ 10 odst. 8 zák.č. 406/2000 Sb.),
- osoby pověřené výkonem sociálně- právní ochrany dětí (§ 49 odst. 7 zák.č. 359/1999 Sb.),
- patentoví zástupci (§ 49 odst. 7 zák.č. 359/1999 Sb.),
- zkušebnictví (§ 11 odst. 3 zák.č.22/1997 Sb.)

⁹⁸ <http://www.profesniodpovednost.cz/seznam-profesi.html>

Resumé

The aim of this work is to analyze the claims of insured damaged and in the context of the new Civil Code, the effectiveness of which is determined by the date of first First 2014th I chose this topic because of its practical use in real life. Each activity in a person's life carries the risk of damage and this work should give an answer to the question of what to do in case of damage.

Since damage may even high amounts for insurance , I see the possibility, in the case of insurance or contractual obligation for statutory or compulsory contractual insurance to protect potential damage from the financial inability or resentment pest damage incurred to replace.

Liability for damage caused by pest governs not only the new Civil Code, as well as other legislation. This responsibility is defined pest responsibility for damages caused to the victim. The pest is of course obliged to compensate the damage caused to the victim. Damage may occur to health, property , life and financial resources and this work should be damaged person show at what has according NOZ claim. Since it is an analysis , although valid, but not yet effective rule of law , I will also draw attention to the diversity of current and future regulation of the topic. As the name suggests, it is an analysis of how the rights of victims and insured. The work deals with claims by the insured in respect of liability under the legislation NOZ . It is focused on the insurance sector , which is still partly regulated by the Act No. 40/1964 , the Civil Code, as amended by law *lex generalis* in relation to specific laws , in which the topic is discussed further .

Finally, we mention the same, but also different characters.